

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia, ulosottokaarta, verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia sekä työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettua lakia.

Ehdotuksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen voimassa olevia tiedonsaantioikeuksia Maahanmuuttovirastolta ja sosiaalihuollolta täsmennettäisiin. Lisäksi ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitos voisi pyytää keskusrikospoliisilta lausuntoa vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi ehdotetun mahdollisista kytköksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Ulosottokaareen lisättäisiin ulosottomiehelle mahdollisuus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja epäilystä rikoksesta esitutkintaviranomaisille nykyistä laajemmin siten, että se kattaisi myös työperäistä hyväksikäyttöä koskevat rikokset. Verohallinnolle mahdollistettaisiin tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen työsuojeluviranomaiselle myös silloin, kun kyse olisi työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnasta. Työsuojeluviranomaisen oikeutta saada tietoja useampaa toimijaa koskevana tietojoukkona toiselta viranomaiselta valvonnan kohdentamista varten laajennettaisiin siten, että jatkossa se koskisi myös työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa. Lisäksi laajennettaisiin työsuojeluviranomaisen oikeutta saada tietojoukko Verohallinnolta tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten.

Rikosseuraamuslaitosta koskevilla ehdotuksilla toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, jotta tietojen vaihtaminen vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneistä henkilöistä sekä muista henkilöistä, joilla voi olla vaikutusta vankilaturvallisuuteen, olisi mahdollista eri viranomaisten välillä.

Ulosottokaareen, verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettuun lakiin sekä työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettuun lakiin ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin osaltaan hallitusohjelman kirjauksia työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamisesta parantamalla tietojenvaihtoa viranomaisten välillä sekä mahdollistamalla oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	5
2.1 Viranomaisten välinen tiedonvaihto rikosten torjumiseksi ja ehkäisemiseksi	5
2.2 Viranomaisten välinen tiedonvaihto vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi	6
2.3 Viranomaisten välinen tiedonvaihto ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi	9
3 Tavoitteet	15
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	15
4.1 Keskeiset ehdotukset	15
4.2 Pääasialliset vaikutukset	16
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	16
4.2.2 Vaikutukset yrityksiin	17
4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	18
4.2.3.1 Vaikutukset viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon ja rikosentorjuntaan	18
4.2.3.2 Vaikutukset viranomaisten tiedonhallintaan, tiedonvaihdon yhteentoimivuuteen ja tietosuojaan	19
4.2.4 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin sekä ihmisryhmiin	20
4.2.4.1 Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan	20
4.2.4.2 Vaikutukset muihin perusoikeuksiin	21
4.2.4.3 Ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset	21
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	22
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	23
6 Lausuntopalaute	23
7 Säännöskohtaiset perustelut	27
7.1 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa	27
7.2 Ulosottokaari	31
7.3 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta	32
7.4 Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta	34
8 Voimaantulo	39
9 Toimeenpano ja seuranta	39
10 Suhde muihin esityksiin	39
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	39
10.2 Suhde talousarvioesitykseen	39
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	39
LAKIEHDOTUKSET	46
1. Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta	46
2. Laki ulosottokaaren 1 luvun 26 §:n ja 3 luvun 72 §:n muuttamisesta	49
3. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta	51

4. Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 c §:n muuttamisesta	52
LIITTEET	54
RINNAKKAISTEKSTIT	54
1. Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta	54
2. Laki ulosottokaaren 1 luvun 26 §:n ja 3 luvun 72 §:n muuttamisesta	59
3. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta	61
4. Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 c §:n muuttamisesta	63

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma¹ sisältää useita viranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja sen sujuvoittamista rikoksentorjunnan ja rikosten ehkäisemisen tehostamiseksi koskevia kirjauksia. Kirjaukset koskevat useiden ministeriöiden hallinnonaloja, ja ne liittyvät esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden, jengirikollisuuden ja terrorismin torjuntaan, ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseen sekä kansallisen turvallisuuden parantamiseen.

Esityksen Rikosseuraamuslaitosta koskevilla ehdotuksilla toteutettaisiin hallituksen ohjelman kirjaus (s. 191) tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, jotta tietojen vaihtaminen vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneistä henkilöistä sekä muista henkilöistä, joilla voi olla vaikutusta vankilaturvallisuuteen, olisi mahdollista eri viranomaisten välillä.

Ulosottokaareen, lakiin verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta, sekä lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin osaltaan hallituksen ohjelman kirjauksia (s. 205) työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamisesta parantamalla tietojenvaihtoa viranomaisten välillä sekä mahdollistamalla oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmistelussa on tehty yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, Verohallinnon, Rikosseuraamuslaitoksen, Ulosottolaitoksen ja aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden kanssa. Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvien ehdotusten osalta on lisäksi valmistelun aikana käyty keskustelua sisäministeriön, Poliisihallituksen ja keskusrikospoliisin kanssa.

Lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta ehdotettavan muutoksen tavoitteita on lisäksi käsitelty työturvallisuussäännöksiä valmisteleavassa neuvottelukunnassa 12.6.2025 ja 17.9.2025.

Esityksen valmistelussa on hyödynnetty myös oikeusministeriön asettamaa koordinaatioryhmää rikosten ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyvän tietojenvaihtosääntelyn sujuvoittamiseksi ([OM068:00/2024](#)).

Viranomaisten välistä oma-aloitteista turvallisuus- ja rikostorjuntaperusteista tietojenvaihtoa sekä sen yhteydessä esiintyviä ongelmia, tulkintakäytäntöjä ja sääntelyn kehittämistarpeita selvittänyt VN TEAS –tutkimushanke Viranomaisten välinen oma-aloitteinen tietojenvaihto

¹ Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma, Vahva ja välittävä Suomi, 2023, pysyvä osoite Valtioneuvoston julkaisuarkistossa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>

(Virvotieto)² valmistui 8.6.2023. Hankkeessa tarkasteltiin muun muassa vankilaturvallisuuden parantamiseen sekä talousrikollisuuden ehkäisyyn liittyvän tietojenvaihtosääntelyn nykytilaa.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella 1.9.-13.10.2025 lausuntopalvelussa. Lausuntoja pyydettiin seuraavilta tahoilta: eduskunnan oikeusasiamies, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Insinööriliitto ry, Itä-Suomen aluehallintovirasto, keskusrikospoliisi, Kirkon työmarkkinajärjestö KiT, Korkeakoulutettujen työmarkkinajärjestö Akava, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Lapin aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Poliisihallitus, Rikosseuraamuslaitos, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomen yrittäjät ry, Syyttäjälaitos, Teknisen Kaupan Liitto ry, Teollisuusliitto ry, tietosuojavaltuutetun toimisto, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, työ- ja elinkeinoministeriö, Ulosottolaitos, Valtion työmarkkinalaitos VTML, valtioneuvoston oikeuskansleri, valtiovarainministeriö ja Verohallinto. Lisäksi kuka tahansa on voinut antaa asiasta lausunnon lausuntopalvelun kautta.

Lausunnoista on laadittu tiivistelmä.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla hankeikkunassa hankkeen tunnuksella [OM063:00/2023](#).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Viranomaisten välinen tiedonvaihto rikosten torjumiseksi ja ehkäisemiseksi

Viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta säädetään sekä yleislaeissa että viranomaiskohtaisesti erityislainsäädännössä. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, on yleislaki, joka sääntelee muun muassa viranomaisten asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa. Viranomaisten tiedonhallinnasta ja teknisten rajapintojen avulla tapahtuvasta tietojen vaihtamisesta säädetään puolestaan laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*. Viranomaisten välinen tietojenvaihto muiden kuin julkisesti saatavilla olevien tietojen osalta perustuu kuitenkin keskeisiltä osin viranomaisten toimintaa tai henkilötietojen käsittelyä koskevaan, viranomaiskohtaiseen, erityislainsäädäntöön. Erityislainsäädännössä voidaan säätää esimerkiksi tietyn viranomaisen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä tietoa toiselta viranomaiselta pyydettyä. Nykytilanteessa lailla on voitu säätää myös tietyn viranomaisen, joko samanaikaisesti toisessa laissa säädetyn toista viranomaista koskevan pyyntöön perustuvan oikeuden kanssa rinnakkain, taikka itsenäisesti, oikeudesta luovuttaa tieto toisen viranomaisen pyynnön perusteella. Viranomaisen oma-aloitteisesta tietojen antamisesta on puolestaan kyse silloin, kun laissa nimenomaisesti säädetään viranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta antaa, ilmoittaa taikka luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle salassapitosäännösten estämättä ilman, että tietojen saaja on esittänyt tätä koskien erillistä pyyntöä.

Esimerkiksi tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen koordinaatioryhmän väliraporttiin saaduissa lausunnoissa nousi esiin viranomaisia koskevaan erityissääntelyyn liittyviä

² Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:39, pysyvä osoite Valtioneuvoston julkaisuarkistossa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-216-9>

epäselvyyksiä ja haasteita, joiden on havaittu joko estävän tai vaikeuttavan viranomaisten välistä tietojenvaihtoa. Saadun lausuntopalautteen perusteella haasteita aiheutuu sekä epäselvästä sääntelystä että erilaisista tulkintakäytännöistä.³

Viranomaisten välisen tiedonvaihdon haasteita, erityisesti ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön torjumiseksi, on edellä mainittujen lisäksi selvitetty muun muassa seuraavissa selvityksissä: Moniviranomaistoiminnan suunnitelmallista johtamista tukevien toimintamallien luominen poliisille –hanke⁴, Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa⁵, sekä Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy: Viranomaistyön tuen tarpeet ja tietokatveet⁶.

Selvityksissä tiedonvaihtoa koskevat säännökset on nähty epäselvinä ja tulkinnanvaraisina ja ne voivat siten olla esteenä tehokkaalle yhteistyölle eri viranomaisten välillä. Tulkintavaikeuksia on ilmennyt etenkin sen osalta, onko, ja millaisin edellytyksin, oma-aloitteinen tietojen antaminen toiselle viranomaiselle tämän lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi mahdollista.

2.2 Viranomaisten välinen tiedonvaihto vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi

Järjestäytyneen rikollisuuden vaikutus vankilaturvallisuuden ylläpitämiseen

Rikosseuraamuslaitos teetti vuonna 2021 selvityksen⁷ järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta vankiloissa. Vankilaolosuhteissa järjestäytynyt rikollisryhmä pyrkii vaikuttamaan vankien ja henkilökunnan käyttäytymiseen sekä vankilan toimintojen järjestämiseen monin tavoin. Ensisijaisena tavoitteena on käyttää väkivallan uhkaan perustuvaa valta-asemaa taloudellisen hyödyn tai muiden etuisuuksien hankkimiseen. Selvityksessä todetaan, että henkilökunnan havaintojen perusteella muiden vankien painostus, käskyttäminen ja kiristys ovat järjestäytyneen rikollisryhmän tavanomaisia toimintatapoja vankilaolosuhteissa. Rikollisryhmien johtohenkilöt pyrkivät myös ohjaamaan vankilan ulkopuolella tapahtuvaa rikollista toimintaa vankilasta käsin.

Vankilaturvallisuuden ylläpitämistä koskevan viranomaisten välisen tietojenvaihdon keskeisiä viranomaisia ovat erityisesti Rikosseuraamuslaitos ja poliisi.

³ Lausuntotiivistelmä, Tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen koordinaatioryhmän väliraportti. Oikeusministeriön julkaisuja 2024:38. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-178-6> sivu 19

⁴ Moniviranomaistoiminnan suunnitelmallista johtamista tukevien toimintamallien luominen poliisille, hanke 2021–2022. Hankkeen materiaalit saatavilla: <https://polamk.fi/moniviranomaistoiminnan-suunnitelmallista-johtamista-tukevien-toimintamallien-luominen-poliisille>

⁵ Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:55. Pysyvä osoite Valtioneuvoston julkaisuarkistossa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163536>

⁶ Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy: Viranomaistyön tuen tarpeet ja tietokatveet. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:2. Pysyvä osoite Valtioneuvoston julkaisuarkistossa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163728>

⁷ Selvitys Rikosseuraamuslaitoksen kyvystä vastata järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamiin haasteisiin. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 3/2021. Saatavilla: https://rikosseuraamus.fi/material/collections/20210510163527/7QCW6DgVd/2021-03_Selvitys_Risen_kyvysta_vastata_jarjestaytyneen_rikollisuuden_aiheuttamiin_haasteisiin_web.pdf

Poliisia koskevan tietojenvaihtosäätelyn osalta on käynnissä lainsäädäntöhanke ([SM046:00/2023](#)), jossa tarkoituksena on arvioida poliisilain 4 ja 7 luvun ja poliisin henkilötietolain 3 ja 4 luvun kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön ja poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin ja valmistella arvion pohjalta ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Hallituksen esitys HE 182/2025 vp annettiin eduskunnalle 4.12.2025.

Viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä koskevia toimenpiteitä sisältyy myös Valtioneuvoston periaatepäätökseen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2030⁸. Strategia sisältää muun muassa seuraavat toimenpiteet: *[J]ärjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisen torjunnan ja siihen liittyvän tietojenvaihdon tehostaminen lainsäädäntöteitse, [Y]hteisen tilannekuvan ja tietoisuuden muodostaminen sekä analysoidun tiedon hyödyntäminen eri toimijoiden kesken, sekä [T]orjuntaan viranomaisiin kohdistuvaa korruption uhkaa.*

Sisäministeriössä on lisäksi käynnissä järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva lainsäädäntöhanke ([SM008:00/2025](#)), jonka tavoitteena on suojata yhteiskuntaa ja yksilöitä vakavalta ja järjestäytyneeltä rikollisuudelta tehostamalla järjestäytyntä rikollisuutta koskevaa tietojenvaihtoa ja järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollista torjuntaa. Järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisella torjunnalla tarkoitetaan keinoja, joilla heikennetään järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä esimerkiksi erilaisissa lupaprosesseissa taikka julkisissa hankinnoissa.

Vankilaturvallisuuden, ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan vankiloissa, osalta on lisäksi oikeusministeriössä käynnissä lainsäädäntöhankkeet vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämisestä. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta HE 53/2025 vp annettiin eduskunnalle 22.5.2025 ([OM039:00/2021](#)). Vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämisen toinen vaihe on parhaillaan käynnissä ([OM085:00/2024](#)).

Rikosseuraamuslaitosta koskeva tietojenvaihtosäätely

Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelystä, tiedonsaantioikeuksista ja tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille säädetään vuonna 2022 voimaan tulleella lailla henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa (1301/2021), jäljempänä myös *Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolaki*. Sääntelyn uudistaminen oli yhteydessä Rikosseuraamuslaitoksen uuden tietojärjestelmän käyttöönottoon. Voimassa oleva Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolaki on varsin uutta sääntelyä ja sen valmistelussa pyrittiin huomioimaan Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän ja menettelytapojen uudistaminen. Uudistettu sääntely on ollut voimassa vasta vähän aikaa, eikä siinä ole havaittu merkittäviä puutteita tai korjaustarpeita viranomaisten välistä tiedonvaihtoa koskeviin säännöksiin tänä aikana. Myös oma-aloitteisesta tiedonluovuttamisesta on säädetty kattavasti niin, että Rikosseuraamuslaitos voi esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti välttämättömiä tietoja poliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimelle, Oikeusrekisterikeskukselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle (Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolaki 19 §). Lisäksi Rikosseuraamuslaitos

⁸ Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2030. Pysyvä osoite Valtioneuvoston julkaisuarkistossa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-069-7>

voi oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja myös esimerkiksi Maahanmuuttovirastolle sekä ulosottoviranomaiselle (21 § ja 23 §).

Sääntelyssä havaittuja puutteita ja haasteita

Tiedonvaihdon sujuvoittamistarpeita vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen sekä nuoriso- ja jengirikollisuuteen liittyvien henkilöiden tietojen osalta on tunnistettu Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välillä tapahtuvassa tietojen vaihdossa. Rikosseuraamuslaitoksen oma-aloitteinen tiedonluovuttaminen poliisille (19 §) on rajattu koskemaan toiselle viranomaiselle välttämättömiä tietoja. Sen arvioiminen, mitkä tiedot yksittäisessä tapauksessa ovat poliisille välttämättömiä, esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneen henkilön osalta, voi Rikosseuraamuslaitoksen havaintojen mukaan joissakin tilanteissa joko estää tietojen luovuttamista taikka tarpeettomasti hidastaa sitä. Esimerkiksi VN TEAS -selvitykseen⁹ sisällyneissä viranomaisten haastatteluissa, Rikosseuraamuslaitoksen haastateltavat totesivat seuraavaa: *oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen liittyvän ”välttämättömyyden” harkinta on ollut hankala kysymys, josta on käyty runsaasti keskustelua. Välttämättömyyteen on suhtauduttu sitä kautta, että jokin tieto on välttämätön, mikäli jokin selkeä virkatehtävä on mahdoton tehdä ilman tätä tietoa. Välttämättömyys on aina yhteydessä johonkin, esimerkiksi vankilaturvallisuuden kannalta välttämättömät tiedot eivät aina ole myös poliisille välttämätöntä, mutta toisaalta vankilaturvallisuuden tiedot voivat olla merkityksellisiä vangin vapautumisen jälkeisen turvallisuusriskin arvioinnin kohdalla.*

Oma-aloitteisessa tietojen luovuttamisessa tietoja luovuttava viranomainen joutuu arvioimaan tietojen luovuttamisen edellytyksiä myös tietoja vastaanottavan viranomaisen puolesta ja sen lakisääteisen tehtävän näkökulmasta. Julkisuuslaissa omaksutun viranomaisten erillisyyden periaatteen mukaisesti jokainen viranomainen vastaa omista tiedoistaan ja niiden antamisesta laissa säädetyin edellytyksin.

Tiedonvaihtohaasteet voivat liittyä joko sääntelyyn ja sen eriäviin tulkintoihin eri viranomaisissa tai esimerkiksi eri viranomaisten sisäisiin käytäntöihin. Edellä kuvattu haaste arvioida tietojen välttämättömyyttä poliisin tehtävien kannalta voi olla seurausta siitä, ettei voimassa olevassa sääntelyssä ole säädetty luovutettavista tiedoista tarkemmin, vaan oma-aloitteisen luovuttamisen kynnys on kaikkien tietojen osalta säädetty Rikosseuraamuslaitoksen harkintaan tietojen välttämättömyydestä vastaanottavan viranomaisen tehtävien kannalta.

Tietojenvaihdon haasteita on arvioitu myös toimenpideohjelmassa nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi¹⁰ vuosille 2024–2027. Toimenpiteen 5.4 Parannetaan viranomaisyhteistyötä ja tiedonvaihtoa viranomaisten välillä, alatoimenpiteessä 5.4.1 Tietojen vaihdon parantaminen vankilaturvallisuuden edistämiseksi, on arvioitu tietojenvaihdon haasteista seuraavaa: *[K]uitenkaan esimerkiksi vangin katujengiin kuulumisesta tai hänen tapaajiensa rikollisista yhteyksistä ei välttämättä ole tietoa heti vangin tultua vankilaan. Tällöin vankilassa ei voida ryhtyä tarpeellisiin rajoitustoimiin.*

⁹ Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:39, pysyvä osoite Valtioneuvoston julkaisuarkistossa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-216-9>.

¹⁰ Toimenpide ohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13, saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-847-1>

Rikosseuraamuslaitoksessa olisi välttämätöntä tietää heti asiakkuuden tai vankeuden alussa, ketkä kuuluvat katujengeihin. Tietoa tarvitaan vankien sijoittelun ja erillään pitämisen vuoksi. Katujengiläisten aiheuttama väkivallan uhka vankiloissa on kasvanut huomattavasti. Vankilat eivät saa muilta viranomaisilta etukäteen tietoa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden henkilöistä ennen kuin he ovat vankeusvankeja. Oikeudesta saada vankia koskevia tietoja vankeuden alkaessa on nykyisellään säädetty Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 16 §:ssä. Rikosseuraamuslaitoksella on sen mukaan oikeus saada poliisilta tiedot ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittujen, tutkintavankien ja vankien sijoittamista sekä kansainvälistä täytäntöönpanon siirtoa, tutkintavankeusaikaisen tai vankeusaikaisen rikollisuuden estämistä varten. Tästä huolimatta käytännössä tietojen vaihtamista voivat sääntelyn lisäksi hankaloittaa kuitenkin myös esimerkiksi eri viranomaisten sisäiset prosessit taikka puuttuvat yhteiset toimintamallit ja määritelmät.

Katujengeihin kuulumisen osalta on lisäksi 1.7.2025 tullut voimaan rikoslain (38/1889) muutos (Laki rikoslain 6 ja 17 luvun muuttamisesta (178/2025), jossa säädetään rikoksen tekemisestä osana rikollisjoukon toimintaa rangaistuksen koventamisperusteena.

Voimassa olevassa laissa ei myöskään ole säädetty Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta selvittää vangin siviilityön tai valvotun koevapauden työpaikkojen soveltuvuutta työnantajiksi. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on sekä estää rikosten tekeminen vankeusaikana että turvata vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten turvallinen ja lainmukainen täytäntöönpano. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on myös vähentää tuomittujen riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Työpaikkojen ja muiden toimintavelvollisuuspaikkojen osalta tulisikin voida riittävällä tavalla varmistua siitä, ettei niillä ole kytköksiä esimerkiksi vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai harmaaseen talouteen. Vankien asema työmarkkinoilla voi myös olla sellainen, että riski joutua hyväksikäytön kohteeksi on kohonnut. Esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikkö teki selvityksen järjestäytyneestä rikollisuudesta yritysmaailmassa¹¹. Selvityksessä hyödynnettiin keskusrikospoliisin keräämiä tietoja järjestäytyneeseen rikollisuuteen yhteyksissä olevista henkilöistä. Selvityksen mukaan vuonna 2022 järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneitä yrityksiä oli 2 407, joista suurin osa oli osakeyhtiöitä. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä yrityksiä oli erityisesti rakennus- ja kiinteistöalalla sekä autokaupan alalla, jotka ovat samalla myös niin sanottuja perinteisiä harmaan talouden ongelmatoimialoja, joilla esiintyy paljon myös pimeää työtä. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneillä yrityksillä havaittiin lisäksi olevan paljon enemmän ilmoituspuutteita ja verovelkaa kuin verrokkiyrityksillä. Selvityksessä arvioitiin lisäksi, että Suomessa toimisi noin 1 600 järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytynyttä yritystä, joita ei tunnistettu keskusrikospoliisin tietojen avulla. Selvityksen löydösten perusteella suomalaisella järjestäytyneellä rikollisuudella on selkeä jalansija suomalaisessa elinkeinoelämässä.

2.3 Viranomaisten välinen tiedonvaihto ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi

Tietojenvaihto ja moniviranomaisyhteistyö

¹¹ Järjestäytynyt rikollisuus suomalaisessa yritysmaailmassa. Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö, 10.12.2024, saatavilla https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/2024_14-j%C3%A4rjest%C3%A4ytynyt-rikollisuus-suomalaisessa-yrityskent%C3%A4ss%C3%A4.pdf

Hyväksikäyttö ja ihmiskauppa ovat piilorikollisuutta, eivätkä rikosten uhrin ole itse aina aktiivisia rikoksesta ilmoittamisesta. Viranomaisten rooli on tällöin myös rikollisuuden havaitsemisessa tärkeä. Monissa viranomaistehtävissä voidaan havaita hyväksikäyttöön viittaavia seikkoja tai saada sellaista tietoa, josta voisi olla hyötyä toisen viranomaisen valvontatäi muussa lakisääteisessä tehtävässä. Tietoa voisi hyödyntää muun muassa hyväksikäyttöä ennalta ehkäisevästi eri lupaviranomaisten lupamenettelyissä, uhrien oikeuksien turvaamisessa sekä rikosasioiden selvittämisessä ja siten rikosvastuun toteuttamisessa esimerkiksi oikea-aikaisen ja hyvin suunnitellun kohdevalvonnan avulla. Kyse voi olla sellaisesta tiedosta, jonka rooli edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamisessa taikka turvaamisessa on merkittävä, mutta joka ei kuitenkaan tavoita sitä viranomaista, joka tietoa tehtävässään tarvitsisi. Tietoja tehtävässään tarvitseva viranomainen ei välttämättä myöskään tiedä toisella viranomaisella olevista tiedoista, jotka voivat perustua esimerkiksi tämän havaintoihin, eikä tämän vuoksi osaa myöskään pyytää tietoja, vaikka lainsäädännössä olisikin tarvittavat tiedonsaantioikeudet säädetty. Hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan näkökulmasta olisi siten merkitystä, että viranomaiset voisivat luovuttaa tietoja tarvittaessa myös omasta aloitteestaan. Tällä hetkellä lainsäädäntö mahdollistaa vain harvojen viranomaisten välillä oma-aloitteisen tietojenvaihtamisen.

Poliisiammattikorkeakoulun raportissa¹² on tarkasteltu moniviranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon nykytilaa. Ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön torjuntaan osallistuu useita viranomaisia, keskeisinä viranomaisina voidaan mainita poliisi, työsuojeluviranomaiset, Rajavartiolaitos, Verohallinto ja Maahanmuuttovirasto. Myös muut viranomaiset voivat tehdä tärkeitä havaintoja ja kerätä omien tehtäviensä hoitamiseen liittyen tietoja, joita voidaan hyödyntää moniviranomaistoiminnassa. Nykyisellään tietoa kerätään ja analysoidaan eri järjestelmistä, esimerkiksi verohallinnon tulorekisteristä, vinkkien perusteella sekä tietoja vaihdetaan eri viranomaisten kesken. Poliisilaitokset ja sidosryhmät voivat toimittaa ihmiskauppaa koskevia tietoja keskusrikospoliisille, joka tuottaa tietoa koskevaa analyysipalvelua.

Viranomaisten toimintaympäristö on muuttunut myös työperäisen hyväksikäytön torjunnan osalta. Esimerkiksi uudet työnteon muodot ja niihin mahdollisesti liittyvä hyväksikäyttö voivat olla vaikeita tunnistaa. Esimerkiksi työntekijöiden todellisen työnantajan tunnistaminen ei ole aina yksinkertaista. Myös työehtojen sisältö tai se, ovatko työntekijät työsuhteessa vai yrittäjiä, voi olla epäselvää. Viranomaisissa voidaan tehdä myös enenevissä määrin havaintoja siitä, miten liiketoiminnan laillisia rakenteita ja käytäntöjä käytetään hyväksikäytön piilotteluun. Havainnot voivat koskea myös esimerkiksi lupajärjestelmän väärinkäyttöä, jolloin viranomaisen tulisi voida ilmoittaa tekemästään väärinkäyttöä koskevasta havainnosta lupia myöntävälle viranomaiselle.

Säätelyssä havaittuja puutteita ja haasteita

Eri viranomaisilta kerättyjen tietojen avulla on edellä mainitussa Poliisiammattikorkeakoulun raportissa mainittu moniviranomaisyhteistyössä esiin tulleita tiedonvaihtoa ja sen parantamista koskevia havaintoja, esimerkiksi: vihje- ja vinkkitiedon saamisen tärkeys, muut viranomaiset

¹² Kimmo M. Kuukasjärvi, Saana Rikkilä & Terhi Kankaanranta, ”Matalat kynnykset on helpointa ylittää” Työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunta moniviranomaistoiminnassa. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 142, Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere, 2022. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/754541/POLAMK_Raportteja_142_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

eivät saa tietoja mahdollisista havainnoista työvoiman hyväksikäytöstä tai muusta väärinkäytöstä, tiedonvaihtoa koskevat laintulkinnat tiedonvaihtomahdollisuuksista haittaavat tiedonvaihtoa käytännön työssä, ja lainsäädäntö nähdään hankalasti tulkittavaksi tai rajoittavaksi.

Ihmiskauppaan ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöön liittyvien havaintojen osalta tulisi voida tietoa vaihtaa eri viranomaisien välillä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näissä tapauksissa valvonnan ja mahdollisen esitutinnan kannalta oikea-aikaisella tiedonsaannilla ja toimenpiteiden toteuttamisella on suuri merkitys sekä asioiden selvittämisen, mutta myös viranomaisresurssien tehokkaan kohdentamisen kannalta. Mikäli tietoa ei saada riittävän aikaisessa vaiheessa, on mahdollista, että esimerkiksi asianomistaja tai epäilty on saattanut lähteä maasta, työnantaja hävittänyt todistusaineistoa tai tutkinnan kohteena olevat yritykset tai yritysjärjestelyt muuttua.

Korkein oikeus arvioi ratkaisussaan [KKO 2023:24](#) oma-aloitteista tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä. Asiassa oli kyse poliisin oma-aloitteisesti ulosotolle luovuttamista tiedoista. Ratkaisussa todetaan, ettei laissa ollut riittävällä tavalla säädetty poliisin toimivallasta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti. KKO:n ratkaisun perusteella tulisikin viranomaisen oma-aloitteisesta tietojen luovuttamisesta säätää riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Eri viranomaisien mahdollisuuksia nykyisen sääntelyn mukaan oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön torjumiseksi on tarkasteltu myös osana oikeusministeriön asettamaa koordinaatioryhmää rikosten ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyvän tietojenvaihtosääntelyn sujuvoittamiseksi ([OM068:00/2024](#)). Tunnistettujen mahdollisten tietojenvaihdon sujuvoittamistarpeiden osalta keskustelua on käyty erityisesti työsuojeluviranomaisista, maahanmuuttohallintoa, Verohallintoa ja Ulosottolaitosta koskevien säännösten osalta.

Ulosottoviranomaisen oma-aloitteista tietojen luovuttamista koskeva sääntely

Ulosottokaareissa on säädetty ulosottomiehen oikeudesta luovuttaa tietoja omasta-aloitteesta muille viranomaisille. Ulosottomies saa ulosottokaaren 3 luvun 72 §:n mukaan oma-aloitteisesti luovuttaa välttämättömiä tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle, mikäli on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, täytäntöönpanon tuloksen olennaisesti vaarantavaan rikokseen, kirjanpitorikokseen, tai muuhun rikokseen, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta. Siten voimassa oleva sääntely mahdollistaa tietojen luovuttamisen silloin, kun on syytä epäillä ihmiskauppaa. Muiden työperäistä hyväksikäyttöä koskevien rikosepäilyjen osalta oma-aloitteinen luovuttaminen ei ole mahdollista, sillä ulosottokaareissa asetettu luovuttamiskynnys, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin 4 kuukautta vankeutta, ei ylity.

Ulosottokaareissa ei kuitenkaan ole säädetty mahdollisuudesta oma-aloitteisesti luovuttaa muita kuin rikosepäilyjä koskevia tietoja, esimerkiksi tietoja toisen viranomaisen valvontatehtävän hoitamiseksi. Näin ollen tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen työsuojeluviranomaiselle ei ole nyky sääntelyn valossa mahdollista.

Verohallinnon oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen

Verohallinnon oma-aloitteisesta tietojen luovuttamisesta säädetään laissa verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta (1346/1999), jäljempänä myös *verotietolaki*, 18 §:ssä. Verotustiedot ovat pääasiassa salassa pidettäviä ja Verohallinnon oma-aloitteisesta tietojen

antamisesta säädetään tyhjentävästi verotietolain 18 §:ssä. Säännös ei velvoita tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen, eli se antaa mahdollisuuden luovuttaa tietoja. Muiden viranomaisten tietojensaantioikeus voi perustua verotietolain lisäksi viranomaisen omaan lainsäädäntöön, mutta tietojensaantiin voi liittyä verotietolakiin tai kansainväliseen sääntelyyn liittyviä rajoituksia.

Verotietolain 18.1 §:n 2 kohdan mukaan Verohallinto voi oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja muille viranomaisille silloin, kun kyse on *niiden laissa tai asetuksessa säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavelvollisuuden täyttämisestä, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta ja jonka selvittämiseksi tietojen antaminen saattaa olla tarpeen*. Kyseisen kohdan soveltaminen ei ole kuitenkaan käytännön tasolla ongelmattonta, sillä se edellyttää Verohallinnolta laaja-alaista ymmärrystä eri viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien yhteisöjen lakisääteisistä tehtävistä, valvonnasta ja tietotarpeesta, sekä eri rikosten tunnusmerkistöjen täyttymisen edellytyksistä ja rangaistusasteista.

Verohallinto voi kyseisen 2 kohdan ehtojen täytyessä luovuttaa tietoja myös työsuojeluviranomaiselle. Muissa, kuin 2 kohdan tarkoittamissa epäillyissä rikostapauksissa, Verohallinto voi luovuttaa työsuojeluviranomaiselle tietoja vain verotietolain 18 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun työsuojeluviranomaisen tehtävään valvoa tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain noudattamista (1233/2006).

Verohallinto voi tehtävässään kuitenkin tehdä havaintoja, joilla on merkitystä työsuojeluviranomaisen muidenkin valvontatehtävien hoitamisessa. Esimerkiksi lain veronumerosta ja veronumerorekisteristä (473/2021) mukaisesti Verohallinto myös rekisteröi ulkomaalaisia, pääsääntöisesti Suomeen työskentelemään tulevia henkilöitä. Rekisteröinnissä voidaan tehdä sellaisia havaintoja, jotka liittyvät työsuojeluviranomaisen tehtävään. Rekisteröinnissä tehtävien havaintojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta työsuojeluviranomaiselle ei kuitenkaan tällä hetkellä ole säädetty, eikä Verohallinto siten voi tietoja luovuttaa.

Työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko

Työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006), jäljempänä *työsuojelun valvontalaki*, 4 c pykälässä säädetään työsuojeluviranomaisen oikeudesta saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä tietyt tietojoukot Verohallinnolta, Eläketurvakeskukselta ja Tapaturmavakuutuskeskukselta tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006), jäljempänä *tilaajavastuulaki*, noudattamisen valvonnan kohdentamista varten.

Pykälä on osa työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuksia, joita laajennettiin erityisesti vuonna 2017 harmaan talouden torjunnan vuoksi. Valvontaan käytettävissä olevien resurssien tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi työsuojeluviranomaisen on tärkeää saada tietoa, jonka avulla voidaan löytää osuvia valvontakohteita.

Tiedonsaantioikeuksien laajentamista koskevassa hallituksen esityksessä HE 114/2016 vp. ei erikseen määritellä, mitä käsitteellä tietojoukko tarkoitetaan. Hallituksen esityksestä käy kuitenkin ilmi (s. 10), että ”...4 c §:n nojalla saataisiin kerralla suurempi tietomäärä...”. Käsite tietojoukko tarkoittaa käytännössä samaa kuin tiedon saaminen esimerkiksi julkisuuslain nojalla ”massamuotoisesti” tai ”laajamittaisesti”. (Ks. tiedon luovuttamisesta julkisuuslain nojalla ”massamuotoisesti” tai ”laajamittaisesti” kumotun henkilötietolain (523/1999) hallituksen

esitys HE 96/1998 vp. s. 41 ja julkisuuslain hallituksen esitys HE 30/1998 vp. s. 74 sekä oikeusasiamiehen ratkaisu 18.9.2017 EOAK/1473/2016.)

Työsuojeluviranomainen saa 4 c pykälän nojalla tietojoukon, joka on käytännössä lista tietyillä hakukriteereillä etukäteen määritellyistä keskenään samantyyppisistä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä. Hallituksen esityksen HE 114/2016 vp. (s. 32) mukaan yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävillä yksiköillä tarkoitetaan yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitettuja yksiköitä. Työsuojeluviranomainen ei tietopyynnössä yksilöi yksiköitä niiden yksilöintitiedoilla, vaan muilla yksiköitä yhdistävillä ominaisuuksilla. Yksilöintitiedot saadaan vasta tietopyyntöön annetussa vastauksessa. Vastauksena saatu tietojoukko tai lista auttaa työsuojeluviranomaista kohdentamaan tilaajavastuulain noudattamisen valvontaa osuviin kohteisiin. (Tarvittaessa työsuojeluviranomainen voi jatkaa edelleen tiedon pyytämistä saamaansa tietojoukkoon/listalle kuuluvasta yhdestä yksilöidystä yksiköstä työsuojelun valvontalain 4 b §:n nojalla.) Voimassa olevan 4 c pykälän mukaan valvonnan kohdentamisessa tarpeettomiksi jääneet tiedot on hävitettävä välittömästi. Tilaajavastuulain noudattamisen valvonnassa työsuojeluviranomaisen valvonta kohdistuu tilaajaan. Työsuojeluviranomainen valvoo, että tilaaja on pyytänyt sopimuskumppaniltaan tilaajavastuulaissa tarkoitetut selvitykset ennen sopimuksen tekemistä (5 ja 5 a §). Työsuojeluviranomainen valvoo myös sitä, ettei tilaaja ole tehnyt sopimusta yrityksen kanssa, jonka vastuuhenkilö on liiketoimintakiellossa (9 §). Vastaavasti valvotaan, ettei tilaaja ole tehnyt sopimusta yrityksen kanssa, vaikka tilaajan on täytynyt tietää, että yrityksellä ei ole tarkoitus täyttää sopimuspuolena ja työnantajana lakisääteisiä maksuvelvoitteitaan (9 §).

Työsuojelun valvontalain 4 c pykälässä tarkoitettu työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko on tehostanut tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista. Pykälän nojalla työsuojeluviranomainen saa tietää Verohallinnolta yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä, joilla ei ole verovelasta Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä, Eläketurvakeskukselta yksiköitä, joiden Eläketurvakeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin eläkevakuuttamisvelvollisuutensa, ja Tapaturmavakuutuskeskukselta yksiköitä, joiden Tapaturmavakuutuskeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin tapaturmavakuuttamisvelvollisuutensa. Nämä lakisääteisiä velvoitteita laiminlyöneet yksiköt ovat mahdollisia tilaajien sopimuskumppaneita. Yksiköt tietoon saatuaan työsuojeluviranomainen voi selvittää erikseen muilla toimenpiteillään näiltä yksiköiltä mahdollisesti vuokratyövoimaa tai alihankintaa tilanneet tilaajat. Tilaajien selvittyä valvonta kohdistetaan tilaajiin.

Työsuojelun valvontalain 4 c pykälä on ollut yksi tehokas toimenpide muiden joukossa harmaan talouden ja myös työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjumiseksi. Mainittuja ei toivottuja yhteiskunnallisia ilmiöitä voidaan torjua parhaiten työsuojeluviranomaisen eri valvontatehtävistä tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan lisäksi ulkomaalaisen työvoiman käytön sekä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnalla.

Työsuojeluviranomaisen suorittamassa ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnassa ulkomaalaisella työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. Valvonta kohdistuu työnantajaan, joka voi olla sijoittautunut Suomeen tai ulkomaille. Jälkimmäisessä tapauksessa kyse on usein työnantajasta, joka lähettää työntekijöitä Suomeen tilapäiseen työhön Euroopan unionin palvelujen tarjonnan vapauden nojalla. Ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnassa työsuojeluviranomainen valvoo, että ulkomaalaisella työntekijällä on oikeus tehdä työtä Suomessa. Valvonnan tarkoituksena on turvata myös työntekijöiden työehtojen vähimmäistaso. Valvonta voi pitää sisällään muitakin seikkoja, kuten työpaikan työympäristövalvontaa.

Työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnassa työsuojeluviranomaisen valvonta kohdistuu työnantajaan. Työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnassa valvotaan, että työnantaja noudattaa toiminnassaan työlainsäädäntöä, kuten esimerkiksi työsopimuslakia (55/2001), työaikalakia (872/2019) ja vuosilomalakia (162/2005), sekä alan yleissitovaa työehtosopimusta. Lisäksi valvotaan yleissitovaan työehtosopimukseen perustuvia paikallisia sopimuksia. Valvonnan tarkoituksena on turvataöntekijöiden työehtojen vähimmäistaso, tasapuolinen kohtelu ja työsuhteturva. Työsuojeluviranomaisen suorittamassa ajo- ja lepoaikavalvonnassa on myös kyse työajan valvonnasta, joten ajo- ja lepoaikavalvonta määritellään perinteisesti osaksi työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvontaa.

Ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnassa ja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnassa valvontaa kannattaa kohdistaa sellaiseen työnantajaan, joka on laiminlyönyt työsuojeluviranomaisen valvontatehtäviin kuuluvien säännösten noudattamista.

Työsuojeluviranomaisella ei nykyään ole oikeutta saada työsuojelun valvontalain 4 c pykälässä tarkoitettuja tietojoukkoja ulkomaalaisen työvoiman käytön eikä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnan kohdentamista varten. Jos tämä oikeus olisi, työsuojeluviranomainen voisi kohdentaa valvontaa nykyistä tehokkaammin osuviin valvontakohteisiin, mikä lisäisi valvonnan vaikuttavuutta. Samalla valvontaresursseja käytettäisiin vähemmän lainsäädäntöä noudattavien työnantajien valvontaan.

Työsuojeluviranomainen voi hyödyntää tilaajavastuulain, ulkomaalaisen työvoiman käytön ja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvontansa kohdentamisessa Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010) tarkoitettua ilmiöselvitystä ja velvoitteidenhoitoselvitystä. Näitä palveluja hyödyntämällä työsuojeluviranomainen voi jo nykyään saada tietoa useammasta yrityksestä kerralla, eli käytännössä tietojoukon, eli tietoa ”massamuotoisesti” tai ”laajamittaisesti”. Kyseessä ei kuitenkaan tällöin ole työsuojelun valvontalain 4 c pykälässä tarkoitettua tietojoukko.

Harmaan talouden selvitysyksikkö voi laatia työsuojeluviranomaiselle esimerkiksi ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kannalta kiinnostavan ilmiöselvityksen. Selvitysyksikkö laatii ilmiöselvityksen aina siten, että ilmiöselvitys on anonymi, eli siitä ei voi tunnistaa tiettyä yritystä. Ilmiöselvitykset ovat pääsääntöisesti julkisia. Ilmiöselvityksessä kuvatun yritysjoukon yksilöintitiedot ovat kuitenkin selvitysyksikön itsensä tiedossa. Työsuojeluviranomaisella on myös oikeus saada velvoitteidenhoitoselvityksiä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n nojalla muun muassa ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaan. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5.3 §:n nojalla työsuojeluviranomainen voi pyytää, että selvitysyksikkö laatisi velvoitteidenhoitoselvityksiä ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella. Tällöin velvoitteidenhoitoselvityksiä koskevassa pyynnössä työsuojeluviranomainen ei yksilöi yrityksiä niiden yksilöintitiedoilla, vaan tietyillä ilmiöselvityksessä kuvatuilla ryhmäominaisuuksilla, jotka ilmiöselvityksessä yhdistävät kyseisiä yrityksiä. (Ryhmäominaisuus voisi olla esimerkiksi tietty toimiala tai se, että yritys työllistää niin sanottuja kolmansien maiden kansalaisia.) Selvitysyksikkö luovuttaa tällä perusteella työsuojeluviranomaiselle kerralla useita yksittäisiä yrityksiä koskevia velvoitteidenhoitoselvityksiä. Velvoitteidenhoitoselvitysten avulla työsuojeluviranomainen voi valita osuvia valvontakohteita esimerkiksi ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaan.

Yllä kuvatulla tavalla työsuojeluviranomainen voi siis käynnistää samasta ilmiöselvityksestä useita yksilöityjä yrityksiä koskevia velvoitteidenhoitoselvityksiä tietämättä etukäteen yritysten yksilöintitietoja. Tämän lisäksi työsuojeluviranomainen voi pyytää selvitysyksiköltä velvoitteidenhoitoselvityksiä useasta yrityksestä kerralla yksilöimällä kyseiset yritykset etukäteen niiden yksilöintitiedoilla, eli ilman ilmiöselvityksen hyödyntämistä pohjatietona.

Velvoitteidenhoitoselvityksiä luovutetaan erilaisissa teknisissä muodoissa. Työsuojeluviranomainen vastaanottaa niitä tällä hetkellä pdf- ja taulukkomuodossa, mutta ei rakenteellisessa muodossa tietojärjestelmäsyistä.

Harmaan talouden selvitysyksikön palvelut tukevat tehokkaasti työsuojeluviranomaisen tilaajavastuulain, ulkomaalaisen työvoiman käytön ja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnan kohdentamista. Palvelut vaikuttavat myönteisesti harmaan talouden, työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaan. Työsuojeluviranomainen kohdentaa valvontaa myös muilla perinteisemmällä keinoilla, kuten eri toimialoja ja työelämän eri ilmiöitä koskevan kokemuksensa perusteella sekä vihjetietojen avulla. Valvonnan kohdentamisessa käytettyjen erilaisten keinojen valikoimaa voitaisiin kuitenkin lisätä laajentamalla työsuojelun valvontalain 4 c §:ssä tarkoitettua työsuojeluviranomaisen oikeutta saada tietojoukko.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa rikosten torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. Viranomaisten välinen tietojenvaihto luo edellytyksiä myös viranomaisten tehokkaammalle ja oikea-aikaisemmalle valvonnalle ja varhaiselle puuttumiselle.

Rikosseuraamuslaitoksen tiedonsaantia ja tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin, jotta Rikosseuraamuslaitos saisi tehtäviensä hoitamiseksi tarvittavat tiedot muilta viranomaisilta. Tavoitteena on mahdollistaa sujuva tiedonvaihto poliisin kanssa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien tietojen vaihtaminen poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä parantaisi viranomaisten mahdollisuuksia puuttua järjestäytyneen rikollisuuden vaikutusmahdollisuuksiin vankiloihin ja vankilaturvallisuuteen.

Esityksen tavoitteena on tehostaa työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaa mahdollistamalla oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen. Ulosottolaitos ja Verohallinto voisivat luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja esitutkintaviranomaisille epäiltäessä työperäiseen hyväksikäyttöön tai ihmiskauppaan liittyvää rikosta. Verohallinto voisi luovuttaa omasta aloitteestaan tietoja myös työsuojeluviranomaisille. Tältä osin tavoitteena on tehostaa harmaan talouden torjuntaan liittyvien viranomaisten ja työsuojeluviranomaisten yhteistyötä työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Työsuojeluviranomaista koskevan työsuojelun valvontalain 4 c pykälän muuttamisen tavoitteena on tehostaa työsuojeluviranomaisen toimenpitein tehtävää työperäisen hyväksikäytön, ihmiskaupan ja harmaan talouden torjuntaa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

Esityksellä sujuvoitettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen tietojen oma-aloitteista luovuttamista poliisille vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuteen torjumiseksi.

Lisäksi ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitos voisi selvittää vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi taikka muuksi toimintapaikaksi ehdotetun mahdollisia yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen pyytämällä keskusrikospoliisilta lausunto asiassa.

Muilta viranomaisilta saatavien tietojen osalta esityksen tavoitteena on täsmentää nykyistä sääntelyä siten, että sosiaali- ja terveyshuollosta saatavat tiedot olisivat käytettävissä myös rangaistusajan suunnitelman laatimisessa, ja että Maahanmuuttovirastolta voitaisi saada tietoja myös rangaistusta suorittavien osalta.

Ulosottokaari

Esityksellä laajennettaisiin ulosottomiehen mahdollisuutta antaa tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle myös silloin, kun kyse olisi työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvistä rikosepäilyistä.

Lisäksi ulosottorekisterin sisältöä selkeytettäisiin siten, että ulosottorekisteriin voidaan sisällyttää myös sellaisia tietoja, jotka on saatu toisen viranomaisen oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen seurauksena.

Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

Verohallinnolle ehdotetaan mahdollisuutta luovuttaa oma-aloitteisesti verotustietoja esitutkintaviranomaisille silloin, kun kyse olisi työperäiseen hyväksikäyttöön ja ihmiskauppaan liittyvistä rikosepäilyistä.

Lisäksi Verohallinnon mahdollisuutta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti työsuojeluviranomaiselle laajennettaisiin siten, että jatkossa Verohallinto voisi luovuttaa tietoja myös työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi.

Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelutoiminnasta

Työsuojelun valvontalain 4 c pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan siten, että työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada tietojoukkoja tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamisen lisäksi työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseen.

Esityksellä laajennettaisiin työsuojeluviranomaisen oikeutta saada tietojoukko Verohallinnolta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten. Työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko Eläketurvakeskukselta ja Tapaturmavakuutuskeskukselta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten säilyisi ennallaan. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamista varten koskisi Verohallinnolta saatavia tietojoukkoja.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan suoria taloudellisia vaikutuksia viranomaisiin. Esityksellä olisi kuitenkin vaikutusta erityisesti keskusrikospoliisin resursseihin.

Esityksestä johtuvat tehtävät hoidettaisiin kuitenkin viranomaisten nykyisten määrärahojen puitteissa. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on linjannut, että uusien kansallisesta lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista.

Ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin viranomaisten välistä tietojenvaihtoa nykyisten tehtävien ja tietojärjestelmien puitteissa, eikä esityksen siten arvioida edellyttävän lisäresursseja.

Työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamiseksi oma-aloitteisesti luovutettavia tietoja koskevat ehdotukset voivat kuitenkin edellyttää viranomaisessa henkilöstön osaamisen lisäämistä tai ohjeistusta esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ehdotus Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta pyytää keskusrikospoliisilta lausuntoa työnantajan tai muun toimintavelvollisuuspaikan mahdollisista kytköksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen olisi kokonaan uutta sääntelyä ja sillä olisi vaikutusta keskusrikospoliisin resursseihin. Rikosseuraamuslaitos on arvioinut, että keskusrikospoliisille tehtävien työnantajia koskevien lausuntopyyntöjen määrä voisi vuositasolla olla noin 400–500 kappaletta. Keskusrikospoliisi on arvioinut lausuntopyynnöistä johtuvaa mahdollista resurssitarvetta suhteessa keskusrikospoliisilla jo nykyisin oleviin vastaaviin tehtäviin. Esityksestä johtuva arvioitu lausuntojen määrä vaikuttaisi kuitenkin olevan merkittävästi suurempi, kuin mitä esimerkiksi turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaiset lausuntomäärät. Esityksessä ehdotettu lausuntojen antaminen vaatisi tiedonkeruuta. Lisäksi tiedonkeruuta tulisi tehdä myös lausuntopyynnössä yksilöityyn yritykseen tai yhteisöön liittyviin henkilöihin kohdistuvina rekisteritarkastuksina. Keskusrikospoliisi on arvioinut, että jo pelkästään arvioidun lausuntopyyntöjen määrän perusteella ehdotus edellyttäisi keskusrikospoliisilta huomattavaa resurssien suuntaamista. Vaikka yhden lausuntopyynnön käsitteleminen voisi suppeillaan viedä työaikaa noin tunnin verran, voisi kuitenkin yksittäisen lausuntopyynnön käsittely edellyttää myös huomattavaa jatkoselvittelyä ja lisätiedon keräämistä, jolloin käsittelylle on varattava merkittävästi enemmän aikaa. Keskusrikospoliisi onkin arvioinut, että lausuntoasian käsittely voisi laajemmissa tapauksissa vaatia jopa useampia työpäiviä. Viranomaisilla ei myöskään ole olemassa tietojärjestelmää, jolla lausuntopyynnön käsittelyä voitaisi nopeuttaa esimerkiksi rekisteritarkastuksien tekemiseen eri järjestelmien välillä.

Esityksestä voidaan edellä todetuin perustein arvioida aiheutuvan resurssivaikutuksia keskusrikospoliisille. Keskusrikospoliisin arvion perusteella yhden lausuntopyynnön käsittely voisi vaatia resursseja yhdestä tunnista esimerkiksi kahteen päivään. Pienimmillään Rikosseuraamuslaitoksen arvioiman lausuntopyyntömäärän käsittely voisi siten viedä aikaa keskusrikospoliisissa noin 400 tuntia, joka vastaisi noin 0,2-0,3 henkilötyövuotta. Vaikutus voisi kuitenkin olla myös suurempi, esimerkiksi mikäli arvioidusta 400-500 lausuntopyynnöstä noin puolet vaatisi laajempaa kahden päivän selvitystyötä, voitaisi arvioida, että lausuntopyyntöjen aiheuttama lisätyö voisi olla jopa noin 2-2,5 henkilötyövuotta (1htv = noin 85 000 euroa/vuosi).

Keskusrikospoliisin resurssien tehokkaan käytön näkökulmasta olisi keskeistä, että lausuntojen käsittelyyn olisi saatavilla sitä tukevat tietojärjestelmät. Esimerkiksi turvallisuusselvitysten osalta turvallisuusrekisterin ja poliisin tietojärjestelmän tiedot vertautuvat tietyissä määrin suoraan toisiinsa, ja vain ne, joissa on osumia, tulevat keskusrikospoliisille lausuttaviksi. Esityksessä tarkoitetun lausuntopyynnön käsittelemiseksi keskusrikospoliisi on katsonut, että sillä voisi olla esimerkiksi rajattu näkymä Rikosseuraamuslaitoksen järjestelmään siltä osin, kuin kyse olisi lausuntopyynnön käsittelemiseksi tarvittavien rekisteritietojen tarkastamisesta.

4.2.2 Vaikutukset yritysisiin

Ehdotus työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuden laajentamisesta vaikuttaisi välillisesti myönteisesti lakisääteisiä velvollisuuksiaan noudattavien yritysten toimintaan. Työsuojeluviranomainen voisi kohdentaa valvontaa aiempaa osuvammin lakisääteisiä

velvollisuuksiaan laiminlyöviin yrityksiin, jolloin tällaisten yritysten kiinnijäämisriski kasvaisi. Työperäisen hyväksikäytön, ihmiskaupan ja harmaan talouden torjuntaa tehostamalla lakisääteisiä velvoitteita noudattavien yritysten kilpailuasetelma paranisi verrattuna niihin yrityksiin, jotka ovat saaneet perusteetonta taloudellista hyötyä eri velvoitteiden laiminlyönnillä.

Samalla työsuojeluviranomaisen valvontaresursseja käytettäisiin vähemmän lainsäädäntöä noudattavien yritysten valvontaan, mikä vapauttaisi näissä yrityksissä tarkastuksiin kuluvia resursseja ja työaikaa. Kun työsuojeluviranomainen kuitenkin jatkossakin tarkastaisi myös lainsäädäntöä noudattavia yrityksiä, nämä yritykset hyötyisivät edelleen tarkastuksiin liittyvistä eduista, kuten työnantajan ja työntekijöiden yhteistyön vahvistamisesta, tiedon lisäämisestä ja laiminlyöntien ja epäkohtien ennaltaehkäisystä.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.3.1 Vaikutukset viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon ja rikosentorjuntaan

Ehdotettu muutos täsmentää Rikosseuraamuslaitoksen oma-aloitteista tietojen luovuttamista poliisille vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvien tehtävien hoitamiseksi, ei arvioiden mukaan merkittäväällä tavalla lisää Rikosseuraamuslaitoksen poliisille luovuttamien tietojen määrää. Sääntelyn täsmentämisellä arvioitaisi kuitenkin olevan vaikutusta siihen, että Rikosseuraamuslaitos luovuttaisi tarvittavat tiedot jatkossa oikea-aikaisemmin ilman, että tietojen luovuttaminen tapahtuisi vasta poliisin tietopyynnön perusteella. Muutoksen arvioidaan myös lisäävän Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välistä yhteistyötä.

Ehdotus Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta pyytää keskusrikospoliisilta lausuntoa työnantajan mahdollisista yhteyksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen lisää viranomaisten välistä yhteistyötä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Ehdotukset oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen mahdollistamisesta työsuojeluviranomaiselle sekä esitutkintaviranomaisille parantaisivat mahdollisuuksia tehostaa työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaa mahdollistamalla toisen viranomaisen tekemien havaintojen luovuttamisen toimivaltaiselle viranomaiselle. Työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnassa on viranomaisen tehtävien hoitamisen kannalta merkitystä sillä, että tieto työperäiseen hyväksikäyttöön mahdollisesti liittyvistä havainnoista saadaan riittävän hyvissä ajoin. Tämä siksi, että hyväksikäyttöön liittyy kansainvälisiä kytköksiä ja esimerkiksi asianosaiset voivat poistua maasta taikka olla muutoin hankalasti tavoitettavissa. Siten mahdollisten tutkintatoimenpiteiden kannalta on tärkeää, että asian selvittämiseen päästään aikaisessa vaiheessa.

Arvioiden mukaan ulosottomenettelyssä työperäistä hyväksikäyttöä koskevia havaintoja todennäköisesti tehdään, mutta määrät ainakin tällä hetkellä ovat varsin pieniä. On arvioitu, että esitutkintaviranomaisille työperäistä hyväksikäyttöä koskevien rikosepäilyjen johdosta luovutettavissa tiedoissa voitaisi puhua muutamista tapauksista vuodessa.

Verohallinnon osalta ehdotetut muutokset täsmentävät nykyisiä säädöksiä. Verohallinto luovuttaa jo nykyisellään oma-aloitteisesti tietoja työsuojeluviranomaiselle, ja nyt ehdotettavien muutosten osalta voidaan arvioida, että Verohallinnolla on jo sekä osaamista että tarvittavia sisäisiä prosesseja tietojen luovuttamiseksi työsuojeluviranomaiselle.

Työsuojeluviranomaisen tiedonsaantia koskeva ehdotus olisi osa laajempia työperäisen hyväksikäytön, ihmiskaupan ja harmaan talouden torjuntaan tähtääviä viranomaisten

tiedonvaihtoa parantavia toimenpiteitä. Keskeisin muutos oikeustilaan olisi se, että Verohallinto voisi luovuttaa työsuojeluviranomaiselle tilaajavastuulain, työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseksi kerralla eräitä tietoja sellaisista yrityksistä, jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita, tai joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröityvistä yksiköistä Ehdotettavan pykälän muutoksen johdosta työsuojeluviranomainen voisi kohdentaa tilaajavastuulain, ulkomaalaisen työvoiman käytön ja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvontaa nykyistä tehokkaammin osuviin valvontakohteisiin, mikä lisäisi valvonnan vaikuttavuutta. Pykälän muutos myös lisäisi työsuojeluviranomaisen ja Verohallinnon yhteistyötä. Työsuojeluviranomainen käyttäisi oikeuttaan saada tietojoukkoja ensisijaisesti silloin, kun työsuojeluviranomainen aikoo valita valvontakohteita itsenäisesti.

Verohallinnolle työsuojeluviranomaisen laajentuva tiedonsaantioikeus merkitsisi lisää hallinnollista työtä. Työsuojeluviranomaiselle luovutettaisiin tietojoukkoja kuitenkin vain siltä osin, kuin niitä olisi mahdollista olemassa olevien Verohallinnon tietoaaineistojen ja tietojärjestelmien avulla muodostaa ja luovuttaa ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Viranomaisten tiedonvaihdon tehostamisella viranomaiset voivat entistä paremmin havaita ja puuttua harmaan talouden toimintaan. Ehdotuksilla kavennetaan harmaan talouden toimijoiden liikkumatilaa ja esityksellä voidaan lisätä harmaata taloutta harjoittavien yritysten kiinnijäämisriskiä.

Esityksen tiedonvaihtoa koskevien muutosten arvioidaan edellyttävän, että viranomaiset keskenään sopivat tarvittavista käytännöistä tietojen vaihtamiseksi.

Oikea-aikaisella ja oma-aloitteisella tietojen luovuttamiselle voitaisi tehostaa rikksensorjuntaa ja sitä tekevien viranomaisten tehtävien hoitamista, sekä edistää viranomaisen resurssien tehokkaampaa suuntaamista.

4.2.3.2 Vaikutukset viranomaisten tiedonhallintaan, tiedonvaihdon yhteentoimivuuteen ja tietosuojaan

Esityksellä ei ehdoteta muutoksia viranomaisten nykyisiin tehtäviin. Ehdotukset koskevat sellaisia tietolajeja, joita kyseessä olevat viranomaiset voivat käsitellä jo voimassa olevan sääntelyn puitteissa.

Esityksellä parannetaan tiedonvaihdon oikeudellista yhteentoimivuutta erityisesti oma-aloitteisen luovuttamisen täsmällisellä ja tarkkarajaisella säätämällä, jonka johdosta viranomaisilla olisi tarvittava säädösperusta luovuttaa salassa pidettävää tietoa oma-aloitteisesti toiselle viranomaiselle. Esityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu tiedonvaihdon yhteentoimivuuden haasteina myös esimerkiksi viranomaisten prosessien erilaisuus sekä tietoa koskevien yhteisten määritelmien ja tiedon jakamisen teknisten ratkaisujen puute. Esitys ei kuitenkaan sisällä ehdotuksia tekniselle taikka semanttiselle yhteentoimivuudelle, esimerkiksi viranomaisten tietojärjestelmille.

Tiedonhallintalaissa säädetään viranomaisten tiedonhallinnasta. Esityksellä ei kuitenkaan arvioida olevan suoria vaikutusta viranomaisten tiedonhallintaan taikka tietojärjestelmiin, sillä ehdotukset eivät edellyttäisi uusia tietojärjestelmiä taikka muutoksia nykyisiin tietojärjestelmiin.

Esityksessä ehdotetuilla tiedonanto- ja -saantioikeuksilla voi kuitenkin olla vaikutuksia viranomaisten tiedonhallintamalleihin siltä osin, kun kyse olisi uusien tietolajien luovuttamisesta nykyisin voimassa olevaan sääntelyyn nähden. Uusia tietolajeja sisältyy esityksen 1. lakiehdotuksen 16 a §:ään, ja 2., 3. ja 4. lakiehdotukseen. Esityksen 1. lakiehdotuksen 16 a §:n osalta on arvioitu, että viranomaisten nykyisten tietojärjestelmien puitteissa Rikosseuraamuslaitoksen tekemä lausuntopyyntö ja keskusrikospoliisin sen perusteella antama lausunto tapahtuisivat käytännössä sähköpostin välityksellä. Mikäli 16 a §:ssä tarkoitettuja lausuntopyyntöjä tulisi tekemään valmistelussa arvioitu määrä, eli noin 400-500 lausuntopyyntöä vuodessa, voisi kysymys olla tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetuista vakiomuotoisista ja säännönmukaisesti luovutettavista tiedoista, joita voitaisi luovuttaa teknisen rajapinnan avulla. Esityksen 2. lakiehdotuksessa muutos nykytilanteeseen olisi se, että ulosottomies voisi luovuttaa esitutkintaviranomaisille tietoja myös työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvistä rikoksista. Jo voimassa olevankin sääntelyn puitteissa ulosottomies voi luovuttaa esitutkintaviranomaisille muita rikoksia koskevia tietoja. Esityksen 3. ja 4. lakiehdotuksessa niin ikään laajennettaisi nykyisellään luovutettaviin tietoihin nähden luovutettavia tietosisältöjä. Esityksen 2. ja 3. lakiehdotuksessa kysymys on oma-aloitteisesti luovutettavista tiedoista, joissa lähtökohtaisesti sekä tietojen luovutus että luovutettavat tietosisällöt edellyttävät tapauskohtaista harkintaa sen osalta, millaiseen viranomaisen tekemään havaintoon oma-aloitteinen luovuttaminen perustuu ja mitkä tiedot kyseisen havainnon osalta luovutetaan. Esityksen 4. lakiehdotuksessa puolestaan tietojoukkoa koskeva tietopyyntö tulee ehdotetussa pykälässä määritetyillä tavoilla rajata kulloinkin kyseessä olevan valvonnan kohdentamista koskevan tarpeen mukaisesti.

Vaikka viranomaisen luovuttaisi tietoja esityksessä ehdotetun mukaisesti myös omasta aloitteestaan, olisi myös silloin, samalla tavoin kuin toisen viranomaisen pyynnön perusteella tietoja luovutettaessa, huolehdittava viranomaisen sisäisten prosessien selkeydestä sen osalta, kenellä on oikeus arvioida tietojen luovuttamisen edellytyksiä ja tapoja.

Julkisuuslaissa säädetään viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta ja salassa pidosta sekä viranomaisen tietojen luovuttamisesta. Ehdotuksissa on kyse sellaisten salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta, joiden luovuttamisesta tulee erikseen säätää lailla.

4.2.4 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin sekä ihmisryhmiin

4.2.4.1 Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan

Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskevilla ehdotuksilla olisi vaikutusta rekisteröityjä koskevien tietojen käsittelyyn. Ehdotukset eivät sisällä uusia henkilötietolajeja suhteessa nykyiseen, vaan ehdotusten vaikutukset rajoittuisivat koskemaan sitä, milloin ja kenen osalta Rikosseuraamuslaitos olisi oikeutettu kyseisiä tietoja käsittelemään.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 16 §:ään ehdotetut muutokset koskisivat tuomittuja, vankeja ja tutkintavankeja. Voimassa olevan sääntelyn mukaan tietoja on voitu pyytää rikoksesta epäillyn (16 §:n 1 momentin 6 kohta) osalta, eli silloin, kun henkilöstä on laadittu yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemista varten seuraamusselvitys tai rangaistusajan suunnitelma taikka valmisteltu muu tuomiota edeltävä toimenpide tai lausunto. Muutoksen myötä tietoja voitaisi pyytää paitsi ennen tuomiota myös tuomion tai vangitsemisen jälkeen. Ehdotettu muutos sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen saamisesta (16 §:n 2 momentin 3 kohta) koskisi tuomittuja, joka tarkoittaisi käytännössä sitä, että Rikosseuraamuslaitos voisi ottaa tiedot tarvittavin osin huomioon jo ennen rangaistuksen täytäntöönpanon alkamista, kun voimassa olevan sääntelyn puitteissa tiedot voidaan saada pyynnöstä vasta rangaistuksen täytäntöönpanon

alkamisen jälkeen. Muutoksilla ei siten voisi arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia rekisteröidyn näkökulmasta.

Ulosottolaitosta ja Verohallintoa koskevien ehdotusten tietojen oma-aloitteisen luovuttamisen mahdollistamisesta työsuojeluviranomaiselle ja esitutkintaviranomaiselle vaikutukset kohdistuisivat rekisteröityihin, jotka toimivat elinkeinoharjoittajina ja työnantajan asemassa tilanteissa, joissa viranomainen havaitsee joko työsuojeluviranomaisen valvontatehtäviin liittyviä laiminlyöntejä taikka rikokseen viittaavia seikkoja. Verohallinnon osalta henkilötietojen luovuttaminen työsuojeluviranomaiselle koskisi pääsääntöisesti esimerkiksi yksityisen elinkeinoharjoittajan toiminimeä ja y-tunnusta. Työsuojeluviranomaiselle luovutettaviin tietoihin voisi kuitenkin sisältyä esimerkiksi työntekijöiden henkilötietoja silloin, kun niissä olisi kysymys työntekijälle maksettua palkkaa koskevasta epäilystä työnantajan laiminlyönnistä, jonka johdosta tietoja työsuojelulle luovutetaan. Ehdotuksissa on pääsääntöisesti kyse työnantajia koskevista tiedoista, jotka eivät ole henkilötietoja, eikä niillä siten olisi vaikutusta rekisteröityihin. Vaikutukset eivät siten koskisi rekisteröityjä laajasti tai yleisesti, vaan vaikutusten voidaan arvioida rajautuvan pieneen osaan rekisteröityjä, jotka toimivat joko työnantajana toimivassa yrityksessä vastuullisessa asemassa taikka harjoittavat toimintaansa yksityisinä elinkeinoharjoittajina työnantajana, ja joiden toiminnassaan voidaan arvella laiminlyövänsä työnantajalle laissa säädettyjä velvollisuuksia. Tämän lisäksi henkilötiedot voisivat koskea myös epäillyn hyväksikäytön uhrin tietoja siltä osin, kuin viranomaisella olisi tiedot halussaan ja ne voitaisi ehdotetun sääntelyn puitteissa luovuttaa, esimerkiksi epäillyn rikoksen esitutkintaa varten. Näissä tilanteissa voitaisi arvioida, että ehdotettu sääntely parantaisi epäillyn rikoksen taikka työnantajan laiminlyönnin kohteeksi joutuneen asemaa ja oikeuksien toteutumista. Ehdotetuilla muutoksilla arvioitaisi siten olevan vain vähäisiä merkityksiä rekisteröityjen henkilötietojen suojaan, sillä henkilötietojen luovuttaminen olisi mahdollista ainoastaan silloin, kun kysymys olisi ehdotetuissa säännöksissä rajatuista tapauksista ja että kyseinen viranomainen on omassa toiminnassaan havainnut sellaista, jonka perusteella voidaan olettaa, että kysymys olisi joko työsuojeluviranomaisen taikka esitutkintaviranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi tarvittavista tiedoista. Ehdotettavan työsuojelun valvontalain 4 c pykälän vaikutuksia yksityisyyden suojaan ja henkilötietojen suojaan voisi pitää vähäisinä. Ehdotus kohdistuisi pääasiallisesti yritys- ja yhteisöjärjestelmään rekisteröitäviin yksiköihin. Työsuojeluviranomaisen saamissa tietojoukoissa olisi kuitenkin mukana myös henkilötietoja, esimerkiksi jos yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröity yksikkö olisi yksityinen elinkeinoharjoittaja. Henkilötietoja voi esiintyä myös yritysten nimissä. Lisäksi työsuojeluviranomainen saisi yritysten todellisten omistajien yksilöintitiedot. Työsuojeluviranomainen olisi ehdotuksen mukaisesti velvollinen rajaamaan tietojoukkoa yhteistyössä Verohallinnon kanssa. Työsuojeluviranomaisen tulee siten tietojoukkoa rajaamalla varmistaa, ettei tietojoukkoon sisälly henkilötietoja enempää, kuin kyseisessä tapauksessa valvonnan kohdentamiseksi on välttämätöntä.

4.2.4.2 Vaikutukset muihin perusoikeuksiin

Työsuojelun valvontalain 4 c pykälän muutoksen tavoitteena on, että se vaikuttaisi myönteisesti perustuslain 18 §:ssä tarkoitettuun työvoiman suojeluun ja 7 §:ssä tarkoitettuun jokaisen oikeuteen henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Muutoksen voi nähdä tukevan välillisesti myös perustuslain 18 §:ssä tarkoitettua elinkeinonvapautta, kun lakisääteisiä velvoitteita noudattavien yritysten kilpailuasetelma paranisi verrattuna niihin yrityksiin, jotka ovat saaneet perusteetonta taloudellista hyötyä eri velvoitteiden laiminlyönnillä.

4.2.4.3 Ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset

Rikosseuraamuslaitosta koskevilla ehdotuksilla olisi vaikutusta vankeihin, tuomittuihin ja tutkintavankeihin. Rikosseuraamuslaitoksen tilastojen¹³ mukaan vangeista suurin osa on miehiä, naisia oli vuonna 2023 vain noin 8 prosenttia vangeista. Vuonna 2023 vankeusvankien keski-ikä oli 37,5 vuotta ja tutkintavankien 35,4 vuotta. Vankeusvangeista 10 prosenttia oli alle 25-vuotiaita ja 14 prosenttia 50-vuotiaita tai sitä vanhempia. Tutkintavangeista alle 25-vuotiaita oli 19 prosenttia. Ulkomaalaisten osuus vangeista on noin 18 prosenttia.

Merkittävin vaikutus ehdotetuista muutoksista olisi sillä, että jatkossa Rikosseuraamuslaitos voisi pyytää sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja jo ennen täytäntöönpanon alkamista tehtävään rangaistusajan suunnitelman laadintaan. Vangin näkökulmasta ehdotettu muutos parantaisi mahdollisuutta saada tarvitsemiaan tukitoimia täytäntöönpanon aikana, sillä niiden tarve voitaisi ottaa huomioon jo suunnitelman laadinnan yhteydessä ja siten myös esimerkiksi sijoituspaikan valinnassa.

Esityksessä ehdotetut muutokset eivät kohdistuisi kansalaisiin yleisesti. Vaikutukset rajoittuisivat Rikosseuraamuslaitosta koskevien ehdotusten osalta vankeihin, tuomittuihin ja tutkintavankeihin, sekä vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajana toimiviin. Lisäksi vaikutuksia olisi sekä Ulosoton että Verohallinnon osalta elinkeinoharjoittajiin, joilla on työntekijöitä ja joiden osalta tehdään havaintoja työnantajan laissa säädettyjen velvoitteiden laiminlyönnistä taikka hyväksikäytöstä.

Työnantajina toimivien elinkeinoharjoittajien lisäksi muutoksilla olisi välillisiä vaikutuksia työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan uhrien asemaan.

Ehdotuksilla pyritään parantamaan viranomaisten mahdollisuutta selvittää ja tutkia epäiltyä hyväksikäyttöä tai ihmiskauppaa ja sitä kautta parantamaan työperäisen hyväksikäytön tai ihmiskaupan uhrien tilannetta.

Tietojen oma-aloitteisen luovuttamisen työsuojeluviranomaiselle voidaan arvioida auttavan hyväksikäytön uhrien tilannetta. Työperäisessä hyväksikäytössä ja ihmiskaupassa on kyse tilanteista, joissa uhri on alisteisessa asemassa tekijään nähden, eikä uhrilla useinkaan ole mahdollisuuksia ilmoittaa asiasta viranomaisille. Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen mahdollistaa sen, että työsuojeluviranomainen saa ajoissa tiedon toisen viranomaisen tekemästä havainnosta ja voi tarvittaessa ryhtyä valvontatoimiin asian selvittämiseksi.

Ehdotuksilla pyritään välillisesti vahvistamaan hyväksikäytön uhrien oikeuksien toteutumista. Hyväksikäytön uhrin näkökulmista ehdotetut muutokset havaintotiedon oma-aloitteisesta luovuttamisesta työsuojeluviranomaiselle mahdollistavat sen, että työsuojeluviranomaisella on paremmat mahdollisuudet kohdentaa valvontaa ja sitä kautta myös havaita mahdollista hyväksikäyttöä ja puuttua siihen.

Ehdotuksilla laajentaa esitutkintaviranomaisille oma-aloitteisesti luovutettavat tiedot kattamaan myös työperäistä hyväksikäyttöä koskevia rikosepäilyjä parannettaisiin niin ikään mahdollisen rikoksen uhriksi joutuneen asemaa ja oikeuksien toteutumista saattamalla epäily

¹³ Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2023, Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja -sarja. Saatavilla https://www.rikosseuraamus.fi/material/sites/rise_ja_rskk_yhteiset/dokumentit/qgn6jsfk2/RISE_Tilastollinen_vuosikirja_2023.pdf

mahdollisimman aikaisessa vaiheessa esitutkintaviranomaisen tietoon. Työperäinen hyväksikäyttö, myös sen lievemmat muodot, voivat liittyä ihmiskauppaan ja toisaalta hyväksikäytön eri muotoja voi esiintyä myös yhtä aikaa ja päällekkäin. Uhrin näkökulmasta on siten merkityksellistä, että viranomainen voi ilmoittaa epäilemästään rikoksesta kaikkien työperäistä hyväksikäyttöä osoittavien rikosten osalta, koska hyväksikäyttöön voi liittyä myös vakavampia muotoja, joita viranomainen ei välttämättä pysty omassa tehtävässään havaitsemaan tai tunnistamaan.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen valmistelussa on selvitetty muita toteutusvaihtoehtoja, joilla voitaisi sujuvoittaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa.

Lailla säättämisen sijasta tietojenvaihtoa olisi yleisesti mahdollista sujuvoittaa myös viranomaisten yhteistyön lisäämisellä, sisäisillä ohjeistuksilla taikka tulkintakäytännöillä. Selvityksissä on kuitenkin noussut esiin tarve sille, että viranomaisten tietojenvaihdosta, erityisesti oma-aloitteisesta tietojenvaihdosta, säädettäisi riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti laissa, että voitaisi välttää tietojen luovuttamista ja saamista koskevien tulkintojen vaikeus ja erilaisuus eri viranomaisissa.

Lausuntokierroksella olleessa esitysluonnoksessa oli mukana myös ehdotus niin sanottujen havaintotietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta. Salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen liittyviä eri selvityksissä esiin nousseita haasteita käytännön viranomaistyössä voisi olla mahdollista helpottaa siten, että eri viranomaisilla olisi paremmin tietoa toisilla viranomaisilla olevista tiedoista, jolloin kyseinen viranomainen voisi omia tiedonsaantioikeuksiaan käyttäen pyytää tietoja siltä viranomaiselta, jolla tarvittavat tiedot ovat. Lausuntopalautteen perusteella myös tällaisten suppeampien salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen liittyisi kuitenkin viranomaistoiminnan näkökulmasta sellaisia tulkintahaasteita, ettei ehdotusta pidetty mahdollisena käytännössä soveltaa. Ulosottolaitos nosti ehdotusta koskevassa lausunnossaan esiin tulkintahaasteista ensinnäkin sen, ettei sillä ole asiantuntemusta arvioida työsuojeluviranomaisille tarpeellisia havaintotietoja, eikä niiden arvioiminen myöskään liity ulosottotehtävien hoitamiseen. Toiseksi haasteeksi tietojen luovuttamisen osalta lausunnossa nostettiin kotirauhan piirin suojaan kuuluvien havaintojen rajaaminen luovutettavien havaintotietojen ulkopuolelle, sillä ulosottomiehen on käytännössä todella hankalaa arvioida pysyväisluonteeseen asumiseen käytettyä tilaa. Myös havaintotietojen vastaanottamisen näkökulmasta lausuntopalautteessa ehdotusta pidettiin liian suppeana, ja katsottiin että se voisi lisätä työsuojeluviranomaisen työtä siltä osin, että se joutuisi havaintotiedon saatuaan vielä erikseen pyytämään Ulosottolaitokselta tarkempia tietoja (Etelä-Suomen aluehallintoviraston ja sosiaali- ja terveysministeriön lausunnot).

Työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko

Esityksen valmistelun aikana sosiaali- ja terveysministeriö kysyi aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueilta, miltä eri viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta työsuojeluviranomainen tarvitsisi tietojoukkoja valvonnan kohdentamiseen. Verohallinnon lisäksi tuli esiin tarve saada tietojoukkoja myös eräiltä muilta viranomaisilta. Esityksen valmisteluaiakataulun puitteissa ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta näiden tietotarpeiden selvittämiseen ja asiaan on mahdollista palata myöhemmin. Valmistelun aikana kuitenkin todettiin, että työsuojeluviranomainen voi saada tietojoukon jo ainakin Oikeusrekisterikeskukselta konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetun lain (137/2004) 9 §:n nojalla. Voimassa oleva lainsäädäntökin voi siten joskus riittää viranomaisten

tiedonvaihdon kehittämiseen. Tämä edellyttää toisten viranomaisten lakisääteisten tehtävien ja olemassa olevien tiedonsaantioikeuksien entistä parempaa tuntemista.

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Viranomaisten välisen tiedonvaihdon sujuvoittaminen muilla kuin lainsäädännöllisillä keinoilla olisi mahdollista niiden viranomaisten ja tietojen osalta, joista on jo riittävällä tasolla säädetty. Tämän vuoksi ainakin uusista salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevista toimivaltuuksista on säädettävä nimenomaisesti lailla.

6 Lausuntopalaute

Lausunnon antoivat seuraavat tahot: Akava ry, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Insinööriliitto IL ry, keskusrikospoliisi, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, oikeuskansleri, Poliisihallitus, Rikosseuraamuslaitos, sisäministeriö, STTK ry, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät ry, Syyttäjälaitos, tietosuojavaltuutetun toimisto, Ulosottolaitos, Vaasan yliopisto, valtiovarainministeriö ja Verohallinto.

Lausunnonantajat kannattivat esityksen tavoitteita tehostaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa. Tehokas tiedonvaihto nähdään useissa lausunnoissa keskeisenä erityisesti viranomaisten valvonnan kohdentamiselle ja rikosten torjumiseksi. Useammassa lausunnoissa nostettiin kuitenkin tarpeita tiedonvaihtoa koskevien ehdotusten täsmentämiseksi.

Lausuntopalaute ehdotuksista vankilaturvallisuuden parantamiseksi (1. lakiehdotus)

Erityisesti oikeuskansleri, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, tietosuojavaltuutetun toimisto ja sosiaali- ja terveysministeriö painottivat lausunnoissaan tarvetta esityksen jatkovalmistelussa tarkentaa ehdotuksia viranomaisen salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta ja niiden kytkemisestä tietojen tarpeellisuuteen taikka välttämättömyyteen (1. lakiehdotuksen 19 §) perustuslakivaliokunnan vakiintunut lausuntokäytäntö huomioiden.

Rikosseuraamuslaitos, Poliisihallitus, sisäministeriö ja keskusrikospoliisi pitivät tarpeellisenä täsmentää myös ehdotusta Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta pyytää lausuntoa keskusrikospoliisilta (1. lakiehdotuksen 16 a §). Erityisesti säännöskohtaisia perusteluita tulisi täydentää sen osalta, mitä henkilötietoja lausunnon antamiseksi voidaan käsitellä. Myös lausuntoa koskevaa mahdollista asianosaisjulkisuuden rajoittamista tulisi vielä tarkentaa. Sekä keskusrikospoliisi että Poliisihallitus huomauttivat myös, etteivät rahanpesurekisterin tiedot olisi tässä yhteydessä käytettävissä. Lisäksi Poliisihallitus ja keskusrikospoliisi nostivat esiin ehdotuksen resurssivaikutukset keskusrikospoliisille sekä lausuntojen antamisessa tarpeellisen tietojärjestelmän puuttumisen.

Rikosseuraamuslaitoksen oikeutta saada sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja (1. lakiehdotuksen 16 §) osalta lausunnoissa kiinnitettiin huomiota erityisesti siihen, että voimassa olevaa pykälätekstiä ei ole korjattu vastaamaan nykyistä tilannetta, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät ovat siirtyneet kunnilta hyvinvointialueille.

Lausuntopalaute ehdotuksista työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamiseksi (2., 3. ja 4. lakiehdotus)

Useampi lausunnonantaja piti hyvänä, että tietoja voidaan luovuttaa työperäisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi ja siten torjua hyväksikäyttöä ja myös parantaa rehellisesti toimivien työnantajien asemaa markkinoilla.

Ulosottokaarta koskevaa ehdotusta tietojen oma-aloitteisesta luovuttamista rikosepäilyn johdosta esitutkintaviranomaisille (2. lakiehdotuksen 72 §) pidettiin tarpeellisenä tarkentaa jatkovalmistelussa siten, että siinä edelleen viitattaisi voimassa olevan säännöksen mukaisesti ulosottokaaren 70 §:n 1 momentin 1 kohtaan.

Ehdotettu ulosottomiehen mahdollisuus luovuttaa niin sanottuja havaintotietoja työsuojeluviranomaiselle ei saanut lausuntopalautteessa tukea. Ulosottolaitos piti ehdotuksen soveltamista hankalana, jopa mahdotonta, soveltaa käytännössä. Työsuojeluviranomainen puolestaan piti ehdotusta tarpeellisenä, mutta katsoi, että luovutettavat tiedot olisi ehdotuksessa rajattu liian suppeiksi työsuojeluviranomaisen valvontatehtävien kannalta.

Verohallinnon oma-aloitteista (3. lakiehdotuksen 18 §) tietojen luovuttamista koskevan ehdotuksen osalta oikeuskansleri, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, sosiaali- ja terveysministeriö, ja tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnittivät huomiota siihen, että ehdotus on hankalasti yhteensovitettavissa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kanssa. Myös muutama muu lausunnonantaja tuki näitä huomioita. Oikeuskansleri totesi lausunnossaan, että esityksessä tulisi perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön haastaminen perustella avoimesti ja myös oikeudellisesti erityisen kattavasti, myös eurooppalainen, vastaava tulkintakäytäntö arvioiden.

Verohallinto ja valtiovarainministeriö kiinnittivät huomiota ehdotukseen työsuojeluviranomaisen oikeudesta saada tietojoukko Verohallinnolta (4. lakiehdotuksen 4 c §) ja pitivät tarpeellisenä jatkovalmistelussa muokata ehdotusta siten, että työsuojeluviranomaisen tehtävänä olevaa tietojoukon rajaamista selkeytetään.

Muut esitystä koskevat huomiot

Valtiovarainministeriö kiinnittää lisäksi huomiota esityksen mahdollisiin vaikutuksiin viranomaisten tiedonhallintaan. Esityksessä tulisi arvioida, mikä merkitys esityksessä ehdotettavalla sääntelyllä olisi kohteena olevien tiedonhallintayksiköiden tiedonhallintamalleissa kuvattuihin tiedonanto- tai tiedonsaantioikeuksiin.

Lausuntopalautteen huomioiminen esityksen jatkovalmistelussa

Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskevia ehdotuksia on lausuntopalautteen johdosta tarkennettu ja täydennetty. Työnantajien tietojen käsittelyn osalta on pykäläkohtaisia perusteluja täydennetty sen osalta, milloin kysymys on yleisen tietosuojasetuksen mukaisesta käsittelystä (4, 7 ja 8 §), ja milloin työnantajaa koskevia henkilötietoja voisi tulla käsiteltäväksi rikostorjuntaperustaisesti (16 a §).

Esitykseen on lausuntopalautteen johdosta lisätty teknisluontoiset korjaukset Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 16 §:n 2 momenttiin.

Ehdotusta Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta pyytää lausuntoa keskusrikospoliisilta on täydennetty siten, että lausuntoa voisi pyytää paitsi työnantajasta, myös muusta toimintavelvollisuuspaikasta. Jatkovalmistelussa on arvioitu, että tehty lisäys ei kuitenkaan lisäisi arvioitujen lausuntopyyntöjen määrää.

Lisäksi ehdotuksesta keskusrikospoliisille aiheutuvia resurssivaikutuksia on täydennetty ja tarkennettu.

Sekä Poliisihallitus että keskusrikospoliisi nostivat lausunnoissaan esiin, että sen lisäksi, että lausuntoa voisi pyytää keskusrikospoliisilta, tulisi jatkovalmistelussa arvioida mahdollisuutta saada työnantajaa koskevaa selvitystä myös Harmaan talouden selvitysyksiköltä. Asiaa on arvioitu esityksen perusvalmistelun aikana. Lakisääteisten velvoitteiden laiminlyöminen voi olla yhteydessä myös vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen, ja voisi näin antaa tarpeellista tietoa Rikosseuraamuslaitokselle. Valmistelussa on kuitenkin katsottu, ettei velvoitteidenhoitoselvitys yksinään olisi Rikosseuraamuslaitoksen arvioinnin kannalta kovin hyödyllinen, vaan se todennäköisesti voisi vain täydentää keskusrikospoliisilta saatavaa tietoa, eikä näin ollen esimerkiksi vähentäisi lausuntopyyntöjen määrää keskusrikospoliisille.

Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuutta luovuttaa poliisille vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä tietoja (1. lakiehdotuksen 19 §) on tarkennettu siten, että säännös olisi muotoiltu perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa lausuntokäytännössä edellytetyin tavoin sitomalla tietojen luovuttaminen niiden tarpeellisuuteen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja luovutettavat tietosisällöt luettelomalla.

Esitykseen on lisätty ehdotus Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolain 36 §:n 1 momenttiin tehtävästä muutoksesta, jonka mukaan lausuntopyynnön ja lausunnon osalta rekisteröidyn oikeus tarkastaa tietonsa näiltä osin olisi rajattu.

Ulosottokaaren 3 luvun 72 §:n 1 momentin (2. lakiehdotus) ehdotusta oma-aloitteisesta tietojen luovuttamisesta epäilyn rikoksen johdosta on ulosottolaitoksen ja syyttäjälaitoksen lausunnoissa nostettujen huomioiden perusteella korjattu niin, että 1 momentti koskisi jatkossakin voimassa olevan lain mukaisesti tietojen luovuttamisen 70 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulle viranomaiselle *siinä mainittua tarkoitusta varten*. Lisäksi pykälää on muokattu siten, että siinä on paremmin huomioitu tietojen luovuttaminen 70 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun mukaisesti myös syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten, ei pelkästään rikosta koskevan epäilyn johdosta esitutkintaviranomaisille.

Lausunnolla ollut esitysluonnos sisälsi ehdotuksen ulosottokaaren 3 luvun 72 §:n uudeksi 4 momentiksi niin sanottujen havaintotietojen luovuttamisesta työsuojeluviranomaiselle. Sekä Ulosottolaitos että työsuojeluviranomainen pitivät ehdotusta havaintotietojen luovuttamisesta haastavana soveltaa käytännön viranomaistyössä. Ulosottomiehen mahdollisuutta tehdä työsuojeluviranomaisen valvontatehtäviin liittyviä havaintoja ulosottomenettelyssä sekä luovuttaa näitä havaintoja omasta aloitteestaan työsuojeluviranomaiselle on jatkovalmistelussa tarkasteltu yhteistyössä Ulosottolaitoksen kanssa. Jatkovalmistelussa on arvioitu myös mahdollisuutta sitoa ulosottomiehen oma-aloitteinen tietojen luovutus välttämättömyyteen taikka luovutettavien tietojen tarpeellisuuteen, jolloin mahdollisesti voitaisi poistaa joitakin niitä lausunnoissa todettuja haasteita, joita esitysluonnoksessa olleeseen havaintotietojen luovuttamista koskevaan ehdotukseen sisältyi. Käytännössä kuitenkin ulosottomiehen olisi arvioiden mukaan erittäin hankalaa tunnistaa niitä tietoja, joita työsuojeluviranomainen omassa tehtävässään tarvitsisi. Lisäksi on arvioitu, että silloin kun ulosottomiehellä voisi olla mahdollisuus tällaisten tietojen arvioimiseen, olisi kysymyksessä todennäköisesti niin selkeää laiminlyöntiä osoittava tilanne, jossa ulosottomiehen oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen tulisi sovellettavaksi esityksessä ehdotettu säännös mahdollisuudesta luovuttaa työperäistä hyväksikäyttöä koskevaa epäiltyä rikosta koskevia tietoja esitutkintaviranomaiselle. Näin ollen jatkovalmistelussa on arvioitu, että erillinen säännös mahdollisuudesta luovuttaa tietoja omasta aloitteestaan myös työsuojeluviranomaiselle jäisi käytännössä soveltamatta ja siten vaille merkitystä.

Verohallinnon oma-aloitteista tietojen luovuttamista koskevaa ehdotusta (3. lakiehdotus) on jatkovalmistelussa tarkennettu perustuslakivaliokunnan vakiintunut lausuntokäytäntö huomioiden. Esitystä on korjattu siten, että ehdotus Verohallinnon oma-aloitteisesta tietojen luovuttamisesta työsuojeluviranomaiselle työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamista sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käyttöä koskevaan valvontaan siirrettäisi lain 18 §:n 1 momentin uuteen kohtaan 16, ja samalla tietojen luovuttaminen sidottaisi tietojen välttämättömyyteen. Vastaavasti esitutkintaviranomaisille oma-aloitteisesti luovutettavista tiedoista säädettäisi uudessa kohdassa 17. Lisäksi lakitekniiken seikkojen vuoksi kohta 15 otettaisi esitykseen mukaan siten, että kohdan 15 lopussa oleva piste muutettaisi puolipisteeksi.

Työsuojeluviranomaisen tietojoukkoa koskevaa tiedonsaantioikeutta (4. lakiehdotus) on jatkovalmistelussa yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön, työsuojeluviranomaisen ja Verohallinnon kanssa muokattu siten, että säännöstekstistä käy selkeämmin ilmi perusteet, joilla tietojoukkoa tulee rajata.

Lisäksi esityksen vaikutusarviointia sekä säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti tiedonhallintavaikutusten ja erityisesti tietojen luovuttamistavan osalta.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

4 §. *Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän rekisterit.* Pykälän 4 momenttia täydennettäisi siten, että rikosseuraamusrekisteriin voisi sisältyä myös vangin ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajan koskevia henkilötietoja. Näillä tarkoitettaisi erityisesti työntäjän yhteyshenkilönä toimivan nimeä ja yhteystietoa. Mikäli työnantajana toimisi yksityinen elinkeinoharjoittaja, silloin myös työnantajan toiminimi ja y-tunnus olisivat henkilötietoja, jotka voitaisi tallentaa rekisteriin. Työpaikkana toimivan yrityksen tai muun yhteisön vastuu- ja yhteyshenkilöiden henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisi yleislakina yleistä tietosuojasetusta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679) sekä tietosuojalakia (50/2018). Pykälässä tarkoitettuja työnantajan ja työnantajan yhteyshenkilön tietoja on lähtökohtaisesti tarpeen käsitellä jokaisen työnantajan osalta, jotta tarvittava yhteydenpito on mahdollista. Tämä eroaisi siten työnantajan tietojen käsittelystä ehdotetussa 16 a §:n tarkoituksessa.

7 §. *Tietojen käsittely yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon tehtävissä.* Pykälän 5 momenttia täsmennettäisi siten, että tietoihin saisi sisällyttää myös työnantajan ja sen yhteyshenkilön tietoja.

8 §. *Tietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävissä.* Pykälän 3 momenttia täsmennettäisi vastaavasti kuten 7 §:ää. Tietoihin saisi sisällyttää myös työnantajan ja sen yhteyshenkilön tietoja.

16 §. *Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta.* Pykälän 1 momentin 6 kohtaa täydennettäisi siten, että se kattaisi myös tuomittua, vankia ja tutkintavankia koskevat tiedot. Kyse on tiedoista ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmään rekisteröidyn maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta, maasta poistamista koskevan asian päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta. Tiedot ovat tarpeen esimerkiksi kansainvälisen pidätysmääräyksen taikka kansainvälisen siirtoasian käsittelemiseksi. Voimassa olevan sääntelyn mukaan Rikosseuraamuslaitos voi saada tiedon

esimerkiksi henkilölle annetusta maasta poistamista koskevasta päätöksestä silloin, kun se koskee rikoksesta epäiltyä, yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa tai valvottuun koevapauteen sijoitettua. Tieto olisi kuitenkin tarpeen saada myös silloin, kun kyse on tuomittua, vankia tai tutkintavankia koskevasta asiasta. Esimerkiksi vankeusrangaistuksen siirtäminen vangin kotimaassa suoritettavaksi voi olla mahdollista tapauksissa, joissa henkilö on päätetty käännyttää taikka karkottaa kyseiseen maahan. Rikosseuraamuslaitoksen oikeus saada tietoja myös tuomitun, vangin ja tutkintavangin osalta tarkoittaisi käytännössä sitä, että jatkossa Rikosseuraamuslaitoksella olisi mahdollista saada tieto esimerkiksi henkilön oleskelulupaa koskevan asian vireillä olosta myös tilanteissa, joissa henkilön tullessa vankilaan oleskelulupa-asian käsittely on vielä kesken. Tällä voisi olla erityisesti merkitystä tilanteissa, joissa kyse olisi vankilassa olevasta nuoresta tai alaikäisestä turvapaikanhakijasta. Rikosseuraamuslaitoksen kannalta merkitystä olisi erityisesti sillä, mikäli henkilölle tehtäisi ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu iän selvittäminen ja selvityksen johdosta henkilön syntymävuosi muuttuisi turvapaikkaprosessin aikana niin, että sillä olisi vaikutusta myös esimerkiksi siihen voidaanko henkilö sijoittaa vankilassa aikuisten osastolle. Siten tilanteissa, joissa Rikosseuraamuslaitos jatkossa saisi tiedon, että vankilassa olevan henkilön oleskelulupa-asia on kesken, tulisi Rikosseuraamuslaitoksen pyytää tietoja riittävän usein niin, että se voisi varmistua saavansa tiedon oleskelulupaa koskevasta päätöksestä, ja siihen mahdollisesti sisältyvästä iän selvittämisestä, riittävän oikea-aikaisesti.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin sana ”kunnan” huomioiden sosiaali- ja terveystalveluiden siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille. Lisäksi ”terveysviranomaisilta” muutettaisi muotoon ”terveydenhuollon viranomaisilta”. Muutokset olisivat luonteeltaan teknisiä.

Pykälän 2 momentin 3 kohtaan lisättäisi oikeus saada tiedot myös tuomitusta ja tutkintavangista. Lisäksi teknisenä muutoksena ”päihdehuollon” muutettaisi muotoon ”päihdehoidon”. Kohdassa tarkoitettujen tietojen sosiaali-, terveydenhuolto- ja kuntoutustalveluiden käytöstä, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihdeongelmasta ja päihdehuollon talveluiden käytöstä, lähisuuhdeväkivallasta ja edunvalvonta-asioista on katsottu olevan välttämättömiä vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa sekä vapautumisen valmistelussa. Vaikka rangaistusajan suunnitelmaa voidaankin täsmentää rangaistuksen täytäntöönpanon alkamisen jälkeen, olisi kuitenkin välttämätöntä, että henkilön hoidon ja kuntoutuksen tarve ja mahdollinen toimintakyvyn puute voitaisi ottaa mahdollisimman hyvin huomioon jo ennen täytäntöönpanon alkamista. Sen lisäksi, että tiedot ovat välttämättömiä henkilön hoidon ja kuntoutuksen suunnittelemiseksi, voi henkilön tarvitsemalla kuntoutuksella olla merkitystä myös vankilasijoittelun kannalta. Ehdotuksella ei siten muutettaisi Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolaissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen salassapitoa suhteessa tällä hetkellä voimassa olevaan sääntelyyn. Ehdotus koskisi vain sellaisia tietolajeja, jotka Rikosseuraamuslaitoksella on jo voimassa olevan 2 momentin 3 kohdan mukaan oikeus saada. Ehdotuksella ei myöskään laajennettaisi tai muutettaisi tietojen käyttötarkoitusta. Kyse olisi siten edelleen vain välttämättömistä tiedoista ja vain laissa säädettyihin tarkoituksiin.

16 a §. *Oikeus pyytää lausunto yrityksen tai muun yhteisön soveltuvuudesta.* Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisi Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta pyytää yritystä tai muuta yhteisöä koskeva lausunto keskusrikospoliisilta sen selvittämiseksi, onko yritys tai muu yhteisö soveltuva vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi. Työnantajan soveltuvuuden selvittämisellä tarkoitettaisi oikeutta saada lausunto työnantajaksi taikka muuksi toimintavelvollisuuspaikaksi ehdotetun mahdollisista yhteyksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Lausunto olisi tarpeen Rikosseuraamuslaitokselle

vankeuslaissa (765/2005) ja laissa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015) säädettyjen täytäntöönpanotehtävien hoitamiseksi. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin lausuntomenettelystä edellä mainittujen Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoitamiseksi. Pykälässä ei siten olisi tarkoitus säätää vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajan varsinaisesta soveltuvuuden arvioinnista tai sen edellytyksistä. Säännös olisi tarpeen, jotta Rikosseuraamuslaitos voisi varmistua riittävällä tavalla siitä, että osoitettu työpaikka tai muu toimintavollisuuspaikka on soveltuva rangaistuksen täytäntöönpanon ja sille asetettujen tavoitteiden, esimerkiksi rikoksettoman elämän tukemisen osalta. Vangin työskentelyllä siviilityöpaikassa voi olla myös vaikutusta vankilaturvallisuuden ylläpitämiseen, esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneet henkilöt voivat pyrkiä vaikuttamaan vankilan ulkopuolelta vankilassa oleviin henkilöihin.

Työnantajan soveltuvuuden selvittämiseen olisi oikeus, kun kyseistä yritystä tai yhteisöä on ehdotettu vangin siviilityöpaikan työnantajaksi, valvotun koevapauden aikaiseksi työnantajaksi taikka muuksi toimintavollisuuspaikaksi. Rikosseuraamusta suorittava voi hankkia työpaikan itse, esimerkiksi ammatillisen opiskelun kautta, jolloin on tärkeää, että Rikosseuraamuslaitos voi tarvittaessa selvittää työnantajan soveltuvuutta jo ennen työskentelyn aloittamista.

Mahdollisuus pyytää lausuntoa koskisi työnantajaksi taikka muuksi toimintavollisuuspaikaksi ehdotetun mahdollisia yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Lausunnon antajaksi ehdotettu keskusrikospoliisi kerää tietoa järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta ja henkilöistä, joilla on yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Rikosseuraamuslaitoksella ei kuitenkaan olisi velvollisuutta soveltuvuuden selvittämiseen ja lausunnon pyytämiseen, vaan se voisi harkita selvityksen tarvetta tapauskohtaisesti. Esimerkiksi sellaisten työnantajien taikka muiden toimintavollisuuspaikaksi osalta, jotka ovat jo aiemmin toimineet työnantajina tai toimintavollisuuspaikkoina, voisi lausunnon pyytäminen olla tarpeetonta.

Oikeus pyytää lausuntoa olisi rajattu koskemaan työnantajaksi taikka muuksi toimintavollisuuspaikaksi ehdotettua yritystä tai yhteisöä. Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoa koskevien tehtävien näkökulmasta keskeisintä on saada tieto yleisesti lausuntopyynnössä yksilöityä yritystä taikka yhteisöä koskien, ei esimerkiksi yksittäisten vastuuhenkilöiden osalta, sillä esimerkiksi rikoksettoman elämän tukemisen näkökulmasta ei ole merkitystä sillä, kenellä nimenomaisella henkilöllä kyseisessä työ- tai toimintavollisuuspaikassa on kytköksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Lausunnon rajoittaminen pelkkään työnantajaan olisi perusteltua myös keskusrikospoliisille lausuntopyynnöistä johtuvan resurssitarpeen rajaamiseksi olennaiseen. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi lausuntoa pyytäessään yksilöidä lausunnon kohteena oleva yritys tai muu yhteisö, esimerkiksi y-tunnuksen ja toiminimen avulla. Lausuntopyyntöön ja lausuntoon voisi sisältyä henkilötietoja, mikäli niitä sisältyisi yrityksen tai yhteisön toiminimeen tai y-tunnukseen, esimerkiksi silloin kun kyse olisi yksityisestä elinkeinoharjoittajasta. Mikäli henkilötietoja käsitellään ehdotetun 16 a §:n tarkoituksessa, sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018), jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*.

Keskusrikospoliisin oikeus käsitellä henkilötietoja lausuntopyynnön käsittelemiseksi ja lausunnon antamiseksi kuuluisi rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalle, jota täydentää muun muassa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki (616/2019). Rikosseuraamuslaitoksen lausuntopyyntö ja sen johdosta annettava lausunto olisi rajattu koskemaan vain työnantajaa tai muuta toimintavollisuuspaikkaa. Käytännössä kuitenkin

organisaation yhteyksissä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen on kysymys yksittäisistä henkilöistä ja heidän mahdollisista yhteyksistään, ja lausuntopyyntöä käsitellessään ja lausuntoa antaessaan keskusrikospoliisin olisikin tarpeen käsitellä yksittäisiä henkilöitä koskevia tietoja. Lausunnon antamisessa olisi käytännössä kysymys henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 5–8 §:ssä tarkoitetuista henkilötiedoista. Tarkoituksena olisi, että lausuntopyynnön käsittelyn yhteydessä suoritettava henkilötietojen käsittely perustuisi nyt ehdotetun säännöksen lisäksi edellä mainituissa säädöksissä oleviin henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin ja keskusrikospoliisin hallussa olevien henkilötietojen hyödyntämiseen. Annettava lausunto ei sisältäisi henkilötietoja.

Keskusrikospoliisi antaisi lausuntona näkemyksensä siitä, onko keskusrikospoliisi havainnut kyseisellä työnantajalla mahdollisia kytköksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Keskusrikospoliisi voisi myös jättää lausumatta asiassa. Tämä voisi olla perusteltua esimerkiksi tilanteessa, jossa keskusrikospoliisi joutuu tekemään lausuntopyynnön saadessaan punnintaa, mitä tietoa on mahdollista luovuttaa ja voiko tiedon luovuttaminen mahdollisesti vaarantaa poliisin toimintaa. Rikosseuraamuslaitos voisi käyttää keskusrikospoliisilta pyytämäänsä lausuntoa vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työpaikkaa koskevan asian ratkaisemisessa. Lausunto ei kuitenkaan olisi Rikosseuraamuslaitosta sitova, vaan työnantajan soveltuvuuden arviointi perustuisi Rikosseuraamuslaitoksen asiassa tekemään kokonaisharkintaan.

Rikosseuraamuslaitoksen keskusrikospoliisilta saamaan lausuntoon sovellettaisi julkisuuslakia. Lausunto olisi salassa pidettävä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella. Sen mukaan salassa pidettäviä ovat poliisin ja muun esitutkintaviranomaisen rikosten ehkäisemistä tai niiden selvittämistä varten ylläpitämät rekisterit ja rikosten ehkäisemistä koskevat selvitykset. Lisäksi julkisuuslain 11 §:ssä säädetään asianosaisjulkisuudesta ja sen rajoittamisesta, jonka mukaisesti lausunnon asianosaisjulkisuutta voitaisi rajoittaa, mikäli siitä tiedon antaminen on vastoin erittäin tärkeää yleistä taikka yksityistä etua. Rikosseuraamuslaitoksen rekisteritietojen osalta ehdotetaan lisäksi 36 §:n 1 momenttiin lisättäväksi, että rekisteröidyllä ei olisi oikeutta tarkastaa omia tietojaan lausuntomenettelyä koskien.

Lausuntopyyntöihin ja lausuntojen antamiseen tulisi sovellettavaksi yleislakina tiedonhallintalaki. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentissa säädetään siitä, millä edellytyksillä viranomainen voi luovuttaa tietoja teknisen rajapinnan avulla. Edellytyksenä teknisen rajapinnan käyttämiselle on, että tietojen luovuttaminen on säännöllisesti toistuvaa ja luovutettavat tiedot vakiosisältöisiä. Myös 23 §:ssä tarkoitetun katseluyhteyden avaaminen toiselle viranomaiselle voisi tulla sovellettavaksi.

19 §. Tietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Pykälään lisättäisi uusi 2 momentti, jossa säädettäisi, 1 momentin säännöstä täydentävänä, yksityiskohtaisemmin poliisille luovutettavista tiedoista silloin, kun kyse on vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan luovutettavista tiedoista. Voimassa olevassa 1 momentissa säädetään Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoja sekä pyynnöstä että myös oma-aloitteisesti siltä osin, kuin se on välttämätöntä 1 momentissa tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten. Kyseinen 1 momentti kattaa useille eri viranomaisille luovutettavia tietoja ja siinä säädetty luovuttamisen edellytys on, että viranomainen on harkinnut luovutuksen olevan välttämätöntä. Kun tietoja luovutetaan toisen viranomaisen pyynnöstä, tulee tietoja pyytävän viranomaisen lähtökohtaisesti arvioida pyydettävien tietojen luovuttamisen perusteet ja merkityksen oman laissa säädetyn tehtävänsä kannalta siten, että tietoja luovuttava viranomainen voi arvioida tietojenluovuttamisen lainmukaisuuden. Oma-aloitteisessa tietojen luovuttamisessa tietoja luovuttava viranomainen

joutuu pyyntöperusteisesta luovuttamisesta poiketen harkitsemaan tietojen luovuttamisen perusteet ja merkityksen myös toisen, tietoja vastaanottavan, viranomaisen tehtävien kannalta. Oma-aloitteisesti luovutettavien tietojen osalta Rikosseuraamuslaitos joutuu siten 1 momentissa tarkoitettussa tilanteissa harkitsemaan tietojen välttämättömyyttä toisen viranomaisen tehtävien kannalta. Ehdotettu tarkennus poliisille oma-aloitteisesti luovutettavien tietojen osalta olisi tarpeen siksi, että Rikosseuraamuslaitoksella ei ole oman tehtävänsä puitteissa mahdollista kattavasti arvioida esimerkiksi sitä, mitä tietoja poliisilla jo on hallussaan, ja mitkä tiedot siten poliisin näkökulmasta olisi välttämättömiä luovuttaa Rikosseuraamuslaitoksen omasta-aloitteesta.

Ehdotetun 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos voisi pyynnöstä ja myös omasta-aloitteestaan luovuttaa poliisille tietoja silloin, jos tiedot ovat tarpeen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvien tehtävien hoitamiseksi. Luovuttaa voisi tiedot, jotka koskevat vangin yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Tietojen luovuttamisen edellytyksenä olisi tietojen tarpeellisuus poliisin tehtävien kannalta. Luovutettavat tiedot olisi rajattu koskemaan vangin yhteyksiä vakavaa ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Mikäli vakavaan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja estämiseen liittyviä tietoja luovutetaan poliisin pyynnön perusteella, tulee poliisin arvioida pyynnössään pyydettyjen tietojen tarpeellisuus tehtäviensä kannalta. Rikosseuraamuslaitoksen luovuttaessa tietoja oma-aloitteisesti, tulee Rikosseuraamuslaitoksen arvioida tietojen ja siten myös tietojen luovuttamisen tarpeellisuus myös poliisin osalta. Luovutuksen edellytyksenä oleva vaatimus tietojen tarpeellisuudesta olisi matalampi kuin 1 momentissa säädetty vaatimus tietojen välttämättömyydestä. Luovutettavat tietosisällöt olisi kuitenkin rajattu täsmällisesti, kun vastaavasti 1 momentissa tietosisältöjä ei olisi lueteltu vaan ne olisi sidottu välttämättömyyteen.

Tietojen luovuttamistapaan sovellettaisiin yleislakina tiedonhallintalakia. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentissa säädetään siitä, millä edellytyksillä viranomainen voi luovuttaa tietoja teknisen rajapinnan avulla. Edellytyksenä teknisen rajapinnan käyttämiselle on, että tietojen luovuttaminen on säännöllisesti toistuvaa ja luovutettavat tiedot vakiosisältöisiä.

36 §. Tarkastusoikeuden rajoitukset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoituksen piiriin 16 a §:ssä tarkoitetut lausuntopyynnön tai lausunnon tiedot. Voimassa olevassa 36 §:ssä säädetään Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa välttämättömistä erityisistä tarkastusoikeuden rajoituksista. Kyse on rikosasioiden tietosuojalakia täsmentävästä säännöksestä. Keskusrikospoliisin antamaan lausuntoon sovellettaisiin julkisuuslakia, jonka 24 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella lausunto olisi salassa pidettävä. Lausuntopyynnöstä ja sitä koskevasta lausunnosta voi kuitenkin käydä ilmi sellaisia vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä tietoja, joiden antaminen rekisteröidylle voisi vaarantaa vankilaturvallisuutta taikka henkilöiden turvallisuutta.

7.2 Ulosottokaari

1 luku Yleiset säännökset

26 §. Rekisterin tietosisältö. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan lisättäisiin muilta viranomaisilta saatavat tiedot. Lisäyksen tarkoituksena olisi selventää voimassa olevaa sääntelyä, jonka mukaan ulosottorekisteriin saa kerätä ja tallentaa erityistietoina ulosottoasian asianosaisilta ja sivullisilta saatuja tietoja ja ulosottoviranomaisen muulla tavoin hankkimia ulosottoasiaan liittyviä tietoja. Ulosottoviranomainen voi ulosottokaaren 3 luvun 48–68 §:ssä tarkemmin säädettyillä tavoilla hankkia ulosottoasiaan liittyviä tietoja ulosoton asianosaisilta, sivullisilta ja muilta viranomaisilta, ja näitä tietoja käsitellään ulosottorekisterissä ulosottoasiaan liittyvinä erityistietoina. Toisilta viranomaisilta tiedonsaantioikeuksien puitteissa hankitut tiedot, kuten

verotustiedot ja tiedot viranomaisten rekistereihin rekisteröidystä omaisuudesta, ovat vakiintunut osa tätä tiedonhankintaa ja tiedonkäsittelyä. Lisäksi muutoksella olisi tarkoitus mahdollistaa muiden viranomaisten oma-aloitteisesti luovuttamien tietojen tallentaminen ja käsittely ulosottorekisterissä. Esimerkiksi sisäministeriössä käynnissä olevassa poliisin tietojenvaihtoa koskevassa säädöshankkeessa ([SM046:00/2023](#)) tavoitteena on parantaa poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja ja varmistaa, että poliisin kansallista tiedonvaihtoa koskevat säännökset tukisivat viranomaisyhteistyötä. Lisäksi kyseisen hankkeen tavoitteena on, että Rajavartiolaitosta, Tullia ja Maahanmuuttovirastoa koskevaan sääntelyyn esitettäisiin tarvittavat muutokset, jotka tukisivat niin ikään mainittuja tavoitteita Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston toiminnan näkökulmasta. Muutoksilla ei olisi kuitenkaan vaikutusta sen osalta, että ulosottorekisteriin tallennettaisiin jatkossakin vain vireillä olevien ulosottoasioiden käsittelyn kannalta tarpeellisia tietoja. Jos toiselta viranomaisen oma-aloitteisesti luovuttama tieto ei liity vireillä olevaan ulosottoasiaan, ulosottoviranomaisen tulee poistaa vastaanottamansa tieto, eikä sitä tallennettaisiin ulosottorekisteriin.

3 luku Yleiset menettelysäännökset

72 §. Oma-aloitteinen tietojen antaminen. Pykälän 1 momenttia selkeytettäisiin ja lisäksi momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaan tietoja voisi luovuttaa oma-aloitteisesti myös silloin, kun kyse olisi työsyRJinnästä, kiskonnasta työelämässä, törkeästä kiskonnasta työelämässä, kiskonnasta tai ihmiskaupasta.

Sääntelyn selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi 1 momentin sanamuoto olisi jatkossa ”luovuttaa” sijaan ”antaa”, vastaavasti kuten voimassa olevissa 2 ja 3 momenteissa on käytetty. Pykälässä säädettyä ulosottomiehen oma-aloitteista tietojen luovuttamista koskevien aiempien esitöiden [HE 216/2001](#) mukaan *kyseessä olisi vasta rikosepäily, ulosottomieheltä ei voitaisi edellyttää perinpohjaista rikosoikeudellista arviota rikoksen todennäköisyydestä, tunnusmerkistön törkeysasteesta taikka osallisuuskysymyksistä. Ulosottomiehen virheenä ei voitaisi yleensä pitää sitäkään, että henkilöä lopulta syytetään tai hänet tuomitaan teosta, joka ei ole virallisen syytteen alainen.* Nyt ehdotetulla muutoksella selkeytettäisiin pykälätekstiä siltä osin, että luovutettavien tietojen tulisi olla välttämättömiä käsillä olevan asian saattamiseksi kyseisen viranomaisen tietoon. Nyt ehdotettu muutos vastaisi paremmin myös aiemmissa esitöissä todettua seikkaa, ettei ulosottomieheltä voida vaatia rikosoikeudellista arviota asiassa. Tietoja voidaan luovuttaa saman luvun 70 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten. Kyseisessä kohdassa tarkoitettuja viranomaisia ovat syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiset, joille tietoja voidaan antaa rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten ja suojelupoliisille valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien rikosten ennalta estämistä varten.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaan ulosottomies voisi omasta aloitteestaan luovuttaa tietoja myös silloin, kun niiden epäillään liittyvän työsyRJintään, kiskontaan työelämässä, törkeään kiskontaan työelämässä, kiskontaan tai ihmiskauppaan. Kohdan lisääminen olisi tarpeen, sillä kyseiset rikokset eivät sisälly voimassa olevaan sääntelyyn. Kyse olisi työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvistä rikoksista. Ihmiskauppa sisältyy jo nykyiseen 4 kohtaan, joka uuden 4 kohdan myötä muuttuisi 5 kohdaksi, joka kattaa törkeitä rikoksia koskevat epäilyt. Olisi kuitenkin tarpeen mainita ihmiskauppa myös uudessa 4 kohdassa, koska työperäisessä hyväksikäytössä ja ihmiskaupassa on kyse rikosilmiöstä, joka tyypillisesti on piilorikollisuutta, eivätkä rikosten uhrin itse ilmoita rikoksesta. Tällöin myös viranomaisten rooli rikosten havaitsemisessa korostuu. Ulosottomies voisi siten jatkossa oma-aloitteisesti antaa

myös työperäistä hyväksikäyttöä koskevia tietoja esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisille rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuin käsittelyä varten.

7.3 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

18 §. *Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 16 kohta, jonka mukaan Verohallinto voisi luovuttaa tietoja työsuojeluviranomaiselle työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi. Lisäksi momenttiin lisättäisiin uusi 17 kohta, jonka mukaan Verohallinto voisi oma-aloitteisesti luovuttaa esitutkintaviranomaiselle tietoja, joiden voidaan epäillä liittyvän työperäiseen hyväksikäyttöä tai ihmiskauppaa koskeviin rikoksiin.

Pykälän 1 momentin uudessa 16 kohdassa säädettäisiin siitä, että verovalvonnassa havaittuja tietoja voisi oma-aloitteisesti luovuttaa työsuojeluviranomaiselle myös työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi. Ehdotetussa 16 kohdassa täydennettäisiin voimassa olevassa 4 kohdassa säädettyä työsuojeluviranomaisen tilaajavastuulain valvontaa koskevaa tehtävää siten, että uusi 16 kohta kattaisi myös muut työsuojeluviranomaisen valvontatehtävät, joiden hoitamiseksi työsuojeluviranomaiselle on lain työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelutoiminnasta (44/2006) 4 b §:ssä säädetty oikeus saada tietoja toiselta viranomaiselta ja julkista tehtävä hoitavalta. Työsuojeluviranomaisen tekemässä työolosuhteiden valvonnassa on työsuojelun valvontalain 4 b §:ää koskevien esitöiden (HE 94/2021 vp) mukaan kyse esimerkiksi työpaikan ja työympäristön rakenteiden turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevien säännösten sekä koneiden, työvälineiden ja muiden laitteiden turvallisuutta koskevien säännösten noudattamista työpaikoilla, sekä esimerkiksi työn teon fyysisten ja psyykkisten kuormitustekijöiden valvonnasta. Ehdotetulla muutoksella ei muutettaisi Verohallinnon tehtäviä taikka verovalvonnan sisältöä, vaan kysymys olisi siitä, että Verohallinnolla olisi mahdollisuus luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti. Verovalvonnan yhteydessä voidaan tehdä havaintoja, joiden oma-aloitteinen luovuttaminen työsuojeluviranomaiselle myös työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi olisi perusteltua. Verohallinto voi omassa tehtävässään tehdä havaintoja esimerkiksi toimialasta poikkeavasta palkanmaksusta, tai ulkomaalaisten henkilöiden rekisteröintien yhteydessä voidaan havaita työnteko-oikeudettomia henkilöitä. Esimerkiksi aina ei ole selvää, kuka on työntekijöiden todellinen työnantaja, mitkä työehdot ovat, tai ovatko työntekijät työsuhteessa vai yrittäjiä. Samaan aikaan tietoisuus työperäisestä hyväksikäytöstä, pakkotyöstä, pakkoyrittäjyydestä ja ihmiskaupasta on noussut. Verohallinnossa on myös enenevissä määrin tehty havaintoja siitä, miten liiketoiminnan laillisia rakenteita ja käytäntöjä käytetään hyväksikäytön piilotteluun. Esimerkiksi verotarkastuksessa saatetaan tehdä pimeiden palkkojen lisäksi havaintoja alipalkkauksesta tai toimeksiantosuhteen todellisesta luonteesta. Työsuojeluviranomainen valvoo pääasiassa työsuhteessa tapahtuvaa työtä, mutta sen lisäksi työsuojeluviranomainen voi myös arvioida tarpeen mukaan sitä, onko yrittäjäksi ilmoitettu henkilö tosiasiaa työsuhteessa. Muutos mahdollistaisi tietojen ilmoittamisen työsuojeluviranomaiselle oma-aloitteisesti. Lisäksi Verohallinto voisi jatkossa luovuttaa oma-aloitteisesti myös työturvallisuuslain noudattamista koskevia havaintoja, esimerkiksi rakentamisilmoituksia ja veronumeroita koskien. Verovalvonnassa voidaan havaita tilanteita, joissa esimerkiksi veronumeroa haettaessa työnantajaksi ilmoitetaan jokin toinen yritys. Oikeus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen ei kuitenkaan muodostaisi Verohallinnolle velvollisuutta havaintojen keräämiseen tai tulkintaan omaa tehtäväänsä laajemmin, esimerkiksi työsuhteen vähimmäisehtojen täyttymisestä. Luovutettavien tietojen joukko ja käyttötarkoitus on rajattu koskemaan työsuojeluviranomaisen laissa säädettyjä tehtäviä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 kohta, jossa säädettäisiin Verohallinnon oikeudesta salassapitovelvollisuuden estämättä antaa oma-aloitteisesti esitutkintaviranomaiselle tietoja, joiden voidaan epäillä liittyvän työsyRJintään, kiskontaan työelämässä, törkeään kiskontaan työelämässä, kiskontaan tai ihmiskauppaan. Luovutettavien tietojen tulisi olla välttämättömiä, että epäily voidaan saattaa kyseisen viranomaisen tietoon. Kyse olisi Verohallinnon mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti, eikä muutoksella olisi tarkoitus muuttaa Verohallinnon tehtäviä taikka verovalvonnan sisältöä. Verohallinto voisi siten luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti esitutkintaviranomaiselle silloin, kun se havaitsee kyseisiin rikoksiin viittaavaa toimintaa, esimerkiksi työntekijöihin kohdistuvaan hyväksikäyttöön viittaavia palkkoja tai maksuja. Verohallinnolta ei kuitenkaan edellytettäisi tietojen luovuttamiseksi asian yksityiskohtaisempaa rikosoikeudellista arviointia, eikä kyse olisi siten esimerkiksi rikosilmoituksen tekemisestä. Olisi esitutkintaviranomaisen tehtävänä arvioida tarkemmin mahdollista esitutkintakynnyksen taikka rikosten tunnusmerkistöjen täyttymistä. Oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen olisi siten rajattu koskemaan vain kohdassa nimenomaisesti lueteltuihin, työperäistä hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa koskeviin rikoksiin kohdistuvia epäilyjä. Säännös ei muodostaisi Verohallinnolle laajempaa oikeutta tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen esitutkintaviranomaisille.

Tietojen luovuttamistapaan sovellettaisiin yleislakina tiedonhallintalakia. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentissa säädetään siitä, millä edellytyksillä viranomainen voi luovuttaa tietoja teknisen rajapinnan avulla. Edellytyksenä teknisen rajapinnan käyttämiselle on, että tietojen luovuttaminen on säännöllisesti toistuvaa ja luovutettavat tiedot vakiosisältöisiä.

7.4 Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta

4 c §. Oikeus saada tietojoukko viranomaiselta ja muuta julkista tehtävää hoitavalta.

Pykälässä säädetään työsuojeluviranomaisen oikeudesta saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä tietyt tietojoukot Verohallinnolta, Eläketurvakeskukselta ja Tapaturmavakuutuskeskukselta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten.

Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan siten, että työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada tietojoukkoja tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamisen lisäksi työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseen.

Esityksellä laajennettaisiin työsuojeluviranomaisen oikeutta saada tietojoukko Verohallinnolta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten. Työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko Eläketurvakeskukselta ja Tapaturmavakuutuskeskukselta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten säilyisi puolestaan ennallaan.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamista varten koskisi Verohallinnolta saatavia tietojoukkoja.

Ehdotettavan pykälän nojalla työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada valvontakohteiden valintaa varten tietojoukkoja tietynlaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä

yksiköistä. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävillä yksiköillä tarkoitettaisiin voimassa olevan pykälän tapaan yritys- ja yhteisötietolain 3 §:ssä tarkoitettuja yksiköitä. Luovutettavaan tietojoukkoon sisältyvät yksiköt olisivat laiminlyöneet jotakin toisen viranomaisen tai muun julkista tehtävää hoitavan valvomaan lakisääteistä velvoitetta tai niiden toimintaan liittyisi jokin muu piirre, joka tekisi niistä myös työsuojeluviranomaisen valvonnan kohdentamisen kannalta kiinnostavia. Se, olisiko tietojoukkoon sisältyvä tietty yksikkö lopulta todellisuudessa esimerkiksi laiminlyönyt jotakin työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvontaan kuuluvaa säännöstä, selviäisi aikanaan työsuojelutarkastuksella.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin johdantokappaleen mukaan työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä (tietyiltä viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta) tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamiseksi tietyt tietojoukot.

Tilaajavastuulain noudattamisen valvonnassa työsuojeluviranomaisen valvonta kohdistuu tilaajaan. Tilaajien tulee varmistaa tilaajavastuulaissa säädettävällä tavalla, että niiden kanssa vuokratyöstä tai alihankinnoista sopimuksia tekevät yritykset täyttävät sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa. Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1–3 kohdan nojalla työsuojeluviranomainen saisi tietää tietynlaisia yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä. Kyseiset yksiköt ovat mahdollisia tilaajien sopimuskumppaneita. Yksiköt tietoon saatuaan työsuojeluviranomainen voi selvittää erikseen muilla toimenpiteillään näiltä yksiköiltä mahdollisesti vuokratyövoimaa tai alihankintaa tilanneet tilaajat. Tilaajien selvittämä valvonta kohdistetaan tilaajiin. On myös mahdollista, että jotkut yksiköistä toimisivat itsekin tilaajan roolissa.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada Verohallinnolta yksilöintitiedot ja muut tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä:

- joilla ei ole verovelasta Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä (*1 kohdan a alakohta*),
- jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita (*1 kohdan b alakohta*), tai
- joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä (*1 kohdan c alakohta*).

Voimassa olevan pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan työsuojeluviranomaisella on oikeus saada Verohallinnolta yksilöintitiedot ja verovelan määrää koskevat tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä, joilla ei ole verovelasta Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä. Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla työsuojeluviranomainen saisi edelleen tämänkin tietojoukon, eli oikeustila säilyisi tältä osin ennallaan. (Ks. kyseisen tietojoukon perustelut HE 114/2016 vp s. 32.)

Lisäksi työsuojeluviranomaisen oikeutta saada tietojoukko Verohallinnolta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten laajennettaisiin. Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla työsuojeluviranomainen voisi tehdä tietopyynnön Verohallinnolle myös yksiköistä, jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita. Näissä tapauksissa olisi tyypillisesti kyse palkanmaksuun liittyvistä ilmoituspuutteista, niin sanotun pimeän palkan maksamisesta ja työtekijöiden verojen tilittämättä jättämisestä palkanmaksun yhteydessä. Verohallinto olisi todennut asian verovalvonnassa. Verohallinto olisi voinut suorittaa arvioverotuksen

ilmoituspuutteiden vuoksi. (Pimeällä palkan maksamisella tarkoitetaan tavallisesti palkan ja/tai muiden palkaksi luettavien suoritusten ja etuuksien maksamista siten, että asiasta ei ilmoiteta viranomaisille ollenkaan tai osittain, ja jätetään hoitamatta palkan maksuun liittyviä työnantajan velvoitteita.) Työsuojeluviranomainen voisi tehdä tietopyynnön myös yksiköistä, jotka ovat laiminlyöneet ”muun suorituksen” maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita. Kyse voisi olla erityisesti arvonlisäverojen ilmoitus- ja maksuputteista. Verohallinto olisi voinut verottaa arvionlisäverot arvioverotuksella. ALV-ilmoitus- ja maksuputteet voivat olla merkki tilaajavastuulain noudattamisen valvonnassa siitä tavasta ja tasosta, jolla yksikkö hoitaa lakisääteisiä velvoitteitaan.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla työsuojeluviranomainen voisi tehdä tietopyynnön Verohallinnolle myös yksiköistä, joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä. Esimerkiksi yksikön liikevaihtoa ja kustannusrakennetta, erityisesti palkanmaksua ja palveluostoja, koskevat tiedot voisivat joissakin tapauksissa nostaa esiin toimialan muista vastaavista yksiköistä selvästi poikkeavia yksiköitä. Myös esimerkiksi yksiköiden yritystoiminnan laajuutta tai taloudellista asemaa kuvaavien tietojen ja toisaalta yksiköiden työntekijämäärien välillä voisi olla selvä epäsuhta, minkä vuoksi ne poikkeaisivat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yksiköistä. Tällaisilla tiedonhauilla olisi mahdollista nostaa esiin potentiaalisia esimerkiksi pimeää palkkaa maksaneita yksiköitä tai liian vähän palkkaa maksaneita yksiköitä. Toisinaan voisivat erottua myös yksiköt, jotka käyttävät esimerkiksi alihankkijoita tai muita sopimuskumppaneita palkatun työvoiman sijasta, vaikka toimialalla tyypillisesti käytetään pääasiassa palkattua työvoimaa. Näissä tapauksissa tiedonhaun ei tarvitsisi kohdistua Verohallinnon verovalvonnan tietoihin, vaan tiedonhakuja voitaisiin tehdä yleisemmin Verohallinnolla olevasta verotustiedosta. Tällaisilla tiedonhauilla olisi mahdollisuus löytää myös muita yksiköitä kuin niitä, jotka jo ovat valikoituneet verovalvonnan kohteiksi. On kuitenkin huomattava, että poikkeamat voivat johtua myös täysin perustelluista yksikön toimintaan liittyvistä syistä, mutta työsuojeluvalvonnan kohdentamisen vaiheessa riittäisi tieto pelkkien poikkeamien olemassaolosta.

Ehdotettavan pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada Eläketurvakeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä, joiden Eläketurvakeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin eläkevakuuttamisvelvollisuutensa. Myös voimassa olevan pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan työsuojeluviranomaisella on tämä oikeus, eli oikeustila säilyisi tältä osin ennallaan. (Ks. kyseisen tietojoukon perustelut HE 114/2016 vp s. 32 alkaen.)

Ehdotettavan pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada Tapaturmavakuutuskeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä, joiden Tapaturmavakuutuskeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin tapaturmavakuuttamisvelvollisuutensa. Myös voimassa olevan pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan työsuojeluviranomaisella on tämä oikeus, eli oikeustila säilyisi tältä osin ennallaan. (Ks. kyseisen tietojoukon perustelut HE 114/2016 vp s. 32 alkaen.)

Ehdotettavan pykälän 2 momentin mukaan työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnan ja ulkomaalaisen työvoiman käytön kohdentamiseksi Verohallinnolta yksilöintitiedot ja muut työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä.

- jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita (1 kohta), tai
- joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä (2 kohta).

Työsuojeluviranomaisen suorittama työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonta kohdistuu työnantajaan. (Ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnassa valvotaan myös, että eräät muut tahot ovat noudattaneet heille säädettyjä velvoitteita, esimerkkinä ulkomaalaislain (301/2004) 82 §.) Ehdotettavan pykälän 2 momentin nojalla työsuojeluviranomainen saisi tietää tietyntylaisia yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä. Yksiköt tietoon saatuaan työsuojeluviranomainen voisi selvittää tarvittaessa vielä erikseen, onko tietty yksikkö työnantajan asemassa vai ei, ja kohdistaa valvontaa työnantajiin.

Ehdotettavan pykälän 2 momentin nojalla työsuojeluviranomainen voisi tehdä tietopyyntöjä Verohallinnolle samanlaisista yksiköistä, kuin ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan b ja c alakohdan nojalla. Työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa voidaan kohdentaa pitkälti samantyyppisten tietojoukkojen avulla kuin tilaajavastuulain noudattamisen valvontaa. Ehdotettavan 2 momentin perustelut vastaavat siten tältä osin pitkälti 1 kohdan b ja c alakohdan perusteluja. Valvontatehtävien sisällöt ovat kuitenkin erilaiset. Tämä voisi mahdollisesti vaikuttaa siihen, mitä tarkempia hakukriteerejä kuhunkin tietopyyntöön valittaisiin, eli esimerkiksi millaiset laiminlyönnit tai poikkeamat kulloinkin kiinnostaisivat. Työsuojeluviranomainen suorittaa samalla tarkastuksella usein sekä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen, että ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa. Sen vuoksi ehdotettavan pykälän 2 momentin nojalla Verohallinnolta saatava tietojoukko esimerkiksi yksiköistä, jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita, voisi palvella sekä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen että ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamista. Ehdotettavan pykälän 2 momenttia olisikin tarkoitus tulkita siten, että tällaiset kahden valvontatehtävän kannalta olennaiset tietopyynnöt ja tietojoukot olisivat mahdollisia.

Ehdotettavan pykälän nojalla työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada Verohallinnolta, Eläketurvakeskukselta ja Tapaturmavakuutuskeskukselta yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävien yksiköiden yksilöintitiedot, eli käytännössä nimi sekä yritys- ja yhteisötunnus.

Lisäksi ehdotettavan pykälän 1 momentin 1 kohdan ja 2 momentin nojalla työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada Verohallinnolta yksiköitä koskevat muut valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot. Yksiköitä koskevat muut valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot voisivat jonkin verran vaihdella riippuen siitä, mitä valvontaa työsuojeluviranomainen olisi kulloinkin tietojoukon avulla kohdentamassa, millaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä työsuojeluviranomainen olisi kulloinkin kiinnostunut ja mitkä tiedot olisivat käytännössä välttämättömät kunkin valvonnan kohdentamiseksi. Yleensä riittäisi muutama tieto per yksi yksikkö. Lisätietoja voitaisiin pyytää tarvittaessa valvonnan myöhemmissä vaiheissa työsuojelun valvontalain 4 b §:n nojalla.

Ehdotettavan pykälän 3 momentin mukaan Verohallinnon luovuttamaan tietojoukkoon sisältyviin yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä koskeviin muihin valvonnan kohdentamiseksi välttämättömiin tietoihin voisi kuulua esimerkiksi sellaisten henkilöiden yksilöintitiedot, jotka Verohallinnon mukaan omistavat yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävät yksiköt.

Vaikka Verohallinnolta saatavat yksiköitä koskevat muut valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot voisivat jonkin verran vaihdella, silti ehdotettavan pykälän 3 momentissa säädettäisiin keskeisimmistä valvonnan kohdentamiseksi välttämättömistä tiedoista. Momentti olisi esimerkinomainen, ei-tyhjentävä luettelo.

Tavallisesti työsuojeluviranomainen selvittää omistajat muista tietolähteistä. Verohallinto voi kuitenkin saada tietoonsa, että tietyillä yksiköillä on virallisesti omistajiksi rekisteröityjen henkilöiden sijasta muut todelliset omistajat. Esimerkiksi liiketoimintakiellossa olevat henkilöt tai henkilöt, jotka haluavat salata omistuksensa, voivat käyttää bulvaania. Työsuojeluviranomaisen on syytä kohdentaa valvontaa erityisesti tällaisiin yrityksiin, joille on kasautunut työsuojeluvalvonnan kannalta kiinnostavia ehdotettavassa pykälässä tarkoitettuja piirteitä.

Yksiköitä koskeviin muihin valvonnan kohdentamiseksi välttämättömiin tietoihin kuuluisi myös tieto yksikön työpaikan, eli työntekopaikan, fyysisestä sijainnista, jos Verohallinnolla olisi se tiedossa. Monissa töissä työntekopaikkoja voi olla useitakin.

Työsuojeluviranomainen ei yleensä tarvitsisi tietoa yksiköiden toiminnasta laajemmin. Kuitenkin kustakin Verohallinnolle tehdystä tietopyynnöstä ja sen hakukriteereistä riippuen Verohallinnon luovuttamaan tietojoukkoon sisältyviin yksiköitä koskeviin muihin valvonnan kohdentamiseksi välttämättömiin tietoihin voisi kuulua myös esimerkiksi samantyyppisiä tietoja, joilla työsuojeluviranomainen tekisi muita tietopyyntöjä Verohallinnolle. Esimerkiksi, jos tietopyyntö koskisi yksiköitä, jotka ovat laiminlyöneet palkan maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita, ja jos Verohallinnolla olisi lisäksi tieto, että joidenkin näiden laiminlyöneiden yksikköjen yritystoiminnan laajuutta kuvaavat tiedot ja työntekijämäärä ovat selvässä epäsuhdassa keskenään, tieto epäsuhdasta voitaisiin luovuttaa työsuojeluviranomaiselle ”yksikköä koskevana muuna valvonnan kohdentamiseksi välttämättömänä tietona”.

Ehdotettavan pykälän 4 momentin mukaan työsuojeluviranomaisen olisi rajattava tietopyynnössä tietojoukkoa yhteistyössä Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen tai Tapaturmavakuutuskeskuksen kanssa. Tietojoukkoa olisi rajattava yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön oikeudellisella muodolla, maantieteellisellä alueella, aikajaksolla ja toimialalla. Verohallinnon luovuttamaa tietojoukkoa olisi rajattava myös yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön verovelkaa koskevilla tiedoilla, palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyvien verolainsäädännössä tarkoitettujen velvoitteiden laiminlyöntiä koskevilla tiedoilla tai liikevaihtoa ja toimintaa koskevilla tiedoilla.

Ehdotettavan pykälän 4 momentti vastaisi pitkälti voimassa olevan pykälän 2 momenttia. Tietojoukko tulisi rajata edelleen työsuojeluviranomaisen ja Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen tai Tapaturmavakuutuskeskuksen yhteistyönä. Ehdotettavan pykälän 4 momentissa otettaisiin kuitenkin huomioon pykälän laajennettu uusi sisältö Verohallinnon osalta.

Pyydettyessä 1 momentin 1 kohdan c alakohdassa tai 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tietojoukkoa Verohallinnolta, työsuojeluviranomaisen olisi yksilöitävä Verohallinnolle, millaisia poikkeavia liikevaihtotietoja ja yksiköiden toimintaa koskevia tietoja Verohallinnon tulisi käyttää tehdessään hakuja verotustietoihin. Eli työsuojeluviranomaisen olisi kerrottava, millä poikkeamatiedoilla Verohallinto erottelisi tietyt yksiköt samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yksiköistä. Esimerkiksi yksikön liikevaihtoa ja kustannusrakennetta, erityisesti palkanmaksua ja palveluustoja, koskevat tiedot voisivat joissakin tapauksissa nostaa esiin toimialan muista esimerkiksi sijainniltaan ja kooltaan vastaavista yksiköistä selvästi

poikkeavia yksiköitä. Työsuojeluviranomainen ja Verohallinto voisivat hyödyntää molempien kokemusta tietopyyntöjä suunniteltaessa.

Ehdotettavan pykälän 4 momentissa tarkoitettujen tietopyynnön rajausperusteiden valintaan vaikuttaisi olennaisesti myös se, millaisia tietoaineistoja erityisesti Verohallinnolla on käytävissään omia lakisääteisiä tehtäviään varten, millaisilla tietojärjestelmillä tietoja Verohallinnossa käsitellään ja millaisessa muodossa tietoja voidaan hakea ja luovuttaa työsuojeluviranomaiselle. Ehdotetun pykälän nojalla työsuojeluviranomaiselle luovutettaisiin pykälässä tarkoitettuja tietojoukkoja vain siltä osin, kuin niitä on mahdollista olemassa olevien tietoaineistojen ja tietojärjestelmien avulla muodostaa ja luovuttaa ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Käytännössä tietopyyntöä suunniteltaessa sovitaan myös kulloinkin luovutettavan tietojoukon enimmäismäärä ja mitoitetaan se valvonnan kohdentamisen tarpeisiin ja resursseihin. Useimmiten tietojoukon kooksi riittää kymmenet tai sadat yksiköt. Lisäksi tietojoukon suunnittelussa ja luovutettavien tietojen käsittelyssä otetaan huomioon, minkä verran tietojoukkoon sisältyy salassa pidettäviä tietoja ja sisältyykö tietojoukkoon henkilötietoja. Työsuojeluviranomainen noudattaa henkilötietojen käsittelyssä yleistä tietosuojasetusta ja tietosuojalakia, mukaan lukien asetuksen 5 artiklassa tarkoitettua minimointiperiaatetta.

Työsuojeluviranomainen käyttäisi oikeuttaan saada tietojoukkoja ensisijaisesti silloin, kun työsuojeluviranomainen aikoo valita valvontakohteita itsenäisesti. Lisäksi työsuojeluviranomainen voisi käyttää oikeuttaan tarvittaessa myös, kun työsuojeluviranomainen suunnittelisi yhteisvalvontaa Verohallinnon kanssa. Yhteisvalvonnan suunnittelussa Verohallinto ja työsuojeluviranomainen kertovat toisilleen aluksi yksilöintitiedot niistä valvontakohteista, jotka he aikovat tarkastaa. Tämän jälkeen katsotaan, onko valvontakohteissa sellaisia yhteisiä kohteita, jotka sekä Verohallinto että työsuojeluviranomainen tarkastavat.

Ehdotettavan pykälän 5 momentin mukaan työsuojeluviranomaisen olisi tuhottava valvonnan kohdentamisessa tarpeettomiksi jääneet tiedot välittömästi. 5 momentissa käytettäisiin sanaa ”tuhottava” sanan ”hävitettävä” sijasta, koska sitä käytetään myös julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 21.2 §:ssä. Ehdotettava 5 momentti ei merkitsisi oikeustilan muutosta verrattuna voimassa olevan pykälän 3 momenttiin.

8 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026.

9 Toimeenpano ja seuranta

Oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos seuraavat esityksen 1. lakiehdotuksen 16 a §:n vaikutuksia ja erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen keskusrikospoliisille tekemien lausuntopyyntöjen määrää. Toteutunut lausuntomäärä ja siitä johtuvat resurssivaikutukset huomioiden tarvittaessa arvioidaan mahdollisuuksia kehittää nykyisiä tietojärjestelmiä niin, että ne tukisivat lausuntojen sujuvaa ja tehokasta käsittelyä.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Ehdotetut muutokset (2. lakiehdotuksen 72 §:n 1 momentin 4 kohta ja 3. lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin 17 kohta), joissa viitataan työperäistä hyväksikäyttöä koskeviin rikosnimikkeisiin, ovat riippuvaisia työperäistä hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn muuttamista koskevassa hankkeessa ([OM093:00/2023](#)) ehdotettavista muutoksista työelämässä tapahtuvan hyväksikäytön rangaistavuuteen korvaamalla kiskonnantapaista työsyrintää koskeva pykälä kiskonnalla työelämässä ja törkeällä kiskonnalla työelämässä. Kyseinen hallituksen esitys työperäistä hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn muuttamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 11/2026.

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys eduskunnalle terrorismirikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi [HE 163/2025](#), jossa ehdotetaan muutettavaksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n 1 momentin 6 kohtaa. Ehdotukset on tarvittaessa sovittava yhteen.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esityksellä ei ole vaikutusta talousarvioon.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksellä on merkitystä perustuslain 10 §:ssä turvatus henkilö tietojen ja yksityiselämän suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilö tietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös EU:n perusoikeuskirjan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilö tietojensa suojaan.

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen toiselle viranomaiselle

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten välistä tietojen luovuttamista ja saamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilö tietojen suojan kannalta. Huomiota perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp).

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa viranomaisten välistä tiedonvaihtoa säätäessä rajoittaa lisäksi se, että henkilö tietojen suoja osittain sisältyy samassa säännöksessä turvatus yksityiselämän suojan piiriin (esim. PeVL 71/2014 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lainsäätäjän on turvattava henkilö tietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (esim. PeVL 18/2012 vp, s. 2 ja PeVL 71/2012 vp, s. 2).

Henkilötietojen käsittelyä koskevan kansallisen erityissääntelyn tarve

Perustuslakivaliokunnan mukaan tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4–5 ja PeVL 52/2022 vp, 4 kohta).

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan katsonut, että rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei, toisin kuin suoraan sovellettava yleinen tietosuoja-asetus, sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 7, myös PeVL 26/2018 vp, s.3).

Henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä ja periaatteista sekä rekisteröidyn oikeuksista säädetään sekä yleisessä tietosuoja-asetuksessa että rikosasioiden tietosuojalaissa (PeVL 15/2018 vp ja PeVL 26/2018 vp, s.4), ja siten perustuslakivaliokunta on katsonut, että olennaista on, että henkilötietojen käsittelyä koskevien periaatteiden soveltamisala muodostuu riittävän kattavaksi (PeVL 60/2018 vp, s. 5).

Yksityiskohtainen sääntely on myös sitä perustellumpaa, mitä korkeampi riski henkilötietojen käsittelystä arvioidaan aiheutuvan henkilön oikeuksille ja vapauksille (PeVL 14/2018 vp, s. 5). Tästä syystä perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa on henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta arvioitava perustuslakivaliokunnan käytännön valossa (PeVL 14/2018 vp, s. 7).

Henkilötietojen käsittelyä rikosseuraamusasioissa koskevat ehdotukset (1. lakiehdotus)

Henkilötietojen käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa kuuluu lain henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018), niin sanotun *rikosasioiden tietosuojalain*, soveltamisalaan. Poikkeuksena tästä ovat tapaaajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden ja asioijien henkilötiedot, joihin sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, *tietosuoja-asetus*, sekä tietosuojalakia (1050/2018).

Esityksen 1. lakiehdotuksen 16 § ja 19 §:ää koskevissa muutoksissa olisi kyse rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvasta sääntelystä. Mikäli ehdotetun 16 a §:n johdosta olisi välttämätöntä käsitellä henkilötietoja, esimerkiksi tilanteessa, jossa työnantajaksi taikka muuksi toimintapaikaksi ehdotettu olisi yksityinen elinkeinoharjoittaja, olisi myös silloin kysymys rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvasta sääntelystä. Ehdotuksen 4 §, 7 § ja 8 §:ää koskevissa muutoksissa tarkoitettujen henkilötietojen osalta olisi puolestaan kyse yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvasta sääntelystä.

Rikosseuraamuksia koskevien tietojen katsotaan olevan valtiosääntöisesti arkaluonteisia henkilötietoja. Arkaluonteiset henkilötiedot kattavat myös erityiset henkilötietoryhmät, joista on säädetty rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä. Sen lisäksi rikosseuraamusten täytäntöönpanoon sekä tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvien henkilötietojen käsittelystä voidaan myös katsoa aiheutuvan korkea riski luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille. Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn

sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 15/208 vp, PeVL 37/2013 vp). Edellä todetusta johtuen on perusteltua, että henkilötietojen käsittelystä säädetään yksityiskohtaisesti, kuten jo on arvioitu tarkoituksenmukaiseksi säädettäessä Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietolakia. Nyt ehdotettavat muutokset täyttäisivät sääntelylle asetetut täsmällisyyden ja yksityiskohtaisuuden vaatimukset.

Ehdotetun 16 §:n muutoksilla ei muutettaisi nykytilaa sen osalta, mitä tietoja Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä, mihin tarkoituksiin kyseisiä henkilötietoja saa käyttää eikä myöskään henkilötietojen säilyttämiseen ehdoteta muutoksia. Esityksellä ei myöskään muutettaisi Rikosseuraamuslaitoksen rekisterien tietosisältöjä.

Ehdotetussa 16 a §:ssä säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta pyytää keskusrikospoliisilta lausunto yrityksen tai muun yhteisön mahdollisista kytköksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Henkilötietoja voisi sisältyä lausuntopyyntöön ja keskusrikospoliisin antamaan lausuntoon vain siinä tapauksessa, että kyseinen työnantaja olisi yksityinen elinkeinoharjoittaja, jolloin luovutettavia henkilötietoja olisivat yksityisen elinkeinoharjoittajan y-tunnus ja toiminimi.

Ehdotetussa 19 §:n 2 momentissa täsmennettäisiin voimassa olevaa 1 momentin säännöstä. Ehdotuksessa luovutettavat tietosisällöt olisi rajattu koskemaan vain tietoja vangin yhteyksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen, joita Rikosseuraamuslaitoksella on hallussaan. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan oikeus tietojen saamiseen tai luovuttamiseen on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi (PeVL 17/2016 vp). Ehdotettavassa säännöksessä tietojen luovuttamisen edellytys olisi tietojen tarpeellisuus vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ja lisäksi luovuttaa voisi vain pykälässä lueteltuja tietoja, eli tietoja, jotka koskevat vangin yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Kyse olisi siten säännöksessä rajatusta joukosta Rikosseuraamuslaitoksella olevia tietoja. Ehdotettu säännös olisi täsmällinen ja tarkkarajainen ja säännöksessä tietojen luovuttaminen olisi kytketty tietojen tarpeellisuuteen perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössään edellyttämin tavoin (PeVL 17/2016 vp).

Ehdotetussa 36 §:ssä olisi kysymys rikosasioiden tietosuojalakia täsmäntävästä rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisesta. Tarkastusoikeuden rajoittaminen olisi perusteltua Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien edellyttämällä tavalla. Ehdotetun 16 a §:n tarkoittama lausuntopyyntö taikka lausunto voi sisältää sellaista vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvää tietoa, joiden osalta rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen on perusteltua vankilaturvallisuuden ja myös henkilöiden turvallisuuden näkökulmasta. Tarkastusoikeuden rajoitus olisi tarkkarajainen ja täsmällinen. Sääntelyn tarkoitus olisi yhteiskunnallisesti hyväksyttävä, eli vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta ja vankilaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajoitusta voidaan näin ollen pitää oikeasuhtaisena.

Ehdotetuissa 4 §, 7 §, ja 8 §:ää koskevissa muutoksissa olisi kyse yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvasta sääntelystä, eikä näissä ehdotuksissa tarkoitettuihin henkilötietoihin sisältyisi arkaluontoisten tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä.

Kansallisen liikkumavaran käyttöä on arvioitu otsikon Yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttö (1. lakiehdotuksen 4 §, 7 §, ja 8 §, sekä 2., 3. ja 4. lakiehdotus) alla.

Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen työsuojeluviranomaiselle (3. lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin 16 kohta) ja esitutkintaviranomaiselle (2. lakiehdotuksen 72 § 1 momentti ja 3. lakiehdotuksen 18 § 1 momentin 17 kohta)

Ehdotuksissa tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta työsuojeluviranomaiselle olisi asiallisesti kyse myös siitä, että työsuojeluviranomaisen tarpeet syrjäyttävät luovutettavaa tietoa koskevat salassapidolla suojattavat intressit. Työsuojeluviranomaiselle luovutettavilla tiedoilla tarkoitettaisiin ehdotuksen mukaisesti työnantajana toimivan, pääsääntöisesti oikeushenkilön, elinkeinotoimintaa koskevia tietoja, jotka liittyvät työsuojeluviranomaisen laissa säädettyihin valvontatehtäviin. Viranomaisella olevien tietojen salassa pidosta on säädetty julkisuuslaissa. Yksityistä liikesalaisuutta ja elinkeinotoimintaa koskevien tietojen salassa pidosta säädetään julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa. Salassapitoperusteena on siten yksityisen liikesalaisuus sekä elinkeinonharjoittajan taloudellinen etu. Esitöissä [HE 49/2018 vp](#) julkisuuslaissa tarkoitettua liikesalaisuuden alaa on avattu myös oikeuskäytännön kautta. Esitöissä todetaan muun muassa, että *yhtiöiden työntekijälleen maksaman palkan määrä ja muut yksittäisen työsopimuksen ehtoja koskevat tiedot olivat yhtiöiden liikesalaisuuksia. (KHO 8.1.2007 t. 5)*. Liikesalaisuuksia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä ilman lisäedellytyksiä. Sen sijaan samassa kohdassa tarkoitettut asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisen elinkeinotoimintaa koskevista seikoista, ovat salassa pidettäviä, mikäli tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle konkreettista taloudellista vahinkoa.

Verotustietojen julkisuudesta puolestaan säädetään laissa verotustietojen julkisuudesta ja salassa pidosta (1346/1999). Lain esitöissä [HE 149/1999 vp](#) mainitaan, että pääsääntönä verotustietojen julkisuudessa ja salassa pidossa olisi, *että verovelvollisen taloudellista asemaa koskevat verotusasiakirjat samoin kuin muut verotusasiakirjat, joista ilmenee tunnistettavissa olevaa verovelvollista koskevia tietoja, olisivat salassa pidettäviä*. Taloudellista asemaa koskeviin tietoihin voi sisältyä esimerkiksi liikesalaisuuksia.

Ehdotetussa sääntelyssä olisi siten asiallisesti kyse siitä, että ehdotusten mukaisesti rajatuissa tilanteissa työsuojeluviranomaiselle säädetty toimivalta, ja sillä suojattavat oikeushyvät, valvoa elinkeinonharjoittajia niille laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisen osalta syrjäyttäisi elinkeinonharjoittajan taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapidon.

Esityksen 3. lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin 16 kohtaa koskevassa ehdotuksessa tietojen luovuttaminen olisi kytketty tietojen luovuttamisen välttämättömyyteen, jotta Verohallinnossa tehty havainto voidaan saattaa työsuojeluviranomaisen tietoon ja siten työsuojeluviranomaiselle säädettyjen valvontatehtävissä huomioitavaksi. Perustuslakivaliokunta on arvioinut kyseiseen 18 §:ään aiemmin ehdotettavia tietojenluovutussäännöksiä lausunnossaan hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (PeVL 5/2025 vp). Kyseisessä lausunnossa perustuslakivaliokunta totesi, että ehdotusta oli muutettava siten, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus liitetään joko jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi, tai jos tietosisältöjä ei ole luetteloitu, sisällytetään sääntelyyn vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta.

Ehdotetulla muutoksella 18 §:n 1 momentin 16 kohtaa muutettaisi siten, että tietojen luovuttamisen edellytyksenä olisi jatkossa tietojen välttämättömyys työsuojeluviranomaiselle sen valvoessa työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamista sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käyttöä. Luovutettavien tietojen käyttötarkoitus olisi rajattu koskemaan ehdotetussa kohdassa yksilöityjä lakisääteisiä valvontatehtäviä. Verohallinto voisi luovuttaa oma-aloitteisesti vain tietoja, jotka ovat välttämättömiä, että Verohallinnon tekemä

havainto voidaan saattaa työsuojeluviranomaisen tietoon. Ehdotettu säännös olisi edellä todetulla tavalla riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen. Ehdotettavassa säännöksessä tietojen luovuttaminen olisi kytketty tietojen välttämättömyyteen perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössään edellyttämällä tavalla (PeVL 17/2016 vp).

Ehdotetun sääntelyn tarkkarajaisuudesta johtuen tietojen luovuttamisessa myös henkilötietojen käyttötarkoituksen osalta kyse olisi edelleen viranomaiselle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitaminen, jossa on kyse elinkeinotoimintaa koskevien laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisen valvonnasta.

Esitutkintaviranomaiselle luovutettavien tietojen osalta (2. lakiehdotuksen 72 § 1 momentti ja 3. lakiehdotuksen 18 § 1 momentin 17 kohta) olisi kyse, vastaavasti kuten työsuojeluviranomaiselle luovutettavissa tiedoissa, elinkeinoharjoittajan taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapitointressin syrjäyttämiseksi rikosten tutkimiseksi ja rikoksen uhrien oikeuksien turvaamiseksi. Esitutkintaviranomaiselle luovutettaviin tietoihin voisi kuitenkin sisältyä myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, esimerkiksi henkilön etnistä alkuperää ja terveydentilaa koskevia tietoja, sekä myös valtiosääntöisesti arkaluontoiseksi katsottuja tietoja, esimerkiksi rikoksia koskevia tietoja.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut arkaluontoisten henkilötietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp).

Luovutettavien tietojen osalta ehdotetut säännökset (2. lakiehdotuksen 72 § ja 3. lakiehdotuksen 18 § 1 momentin 16 ja 17 kohta) olisi rajattu perustuslakivaliokunnan arkaluontoisten henkilötietojen käsittelyä koskevan lausuntokäytännön edellyttämällä tavalla tietoihin, jotka ovat välttämättömiä säännöksessä mainittuun tarkoitukseen nähden.

Tietojoukkoa koskeva tiedonsaantioikeus (4. lakiehdotus)

Ehdotuksen mukaisesti luovutettavissa tietojoukoissa olisi kyse pääsääntöisesti yrityksiä koskevista tiedoista ja yritysten omistajien yksilöintitiedoista. Tietoihin sisältyisi kuitenkin myös joitakin muita henkilötietoja, esimerkiksi yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröity yksikkö, joka on yksityinen elinkeinonharjoittaja. Henkilötietoja voisi periaatteessa esiintyä myös yritysten nimissä. Ehdotettavan pykälän nojalla työsuojeluviranomainen saisi Verohallinnolta kerralla tietoja useammasta yrityksestä ja niiden yritys- tai elinkeinotoiminnasta. Mukana tulisi myös jonkin verran henkilötietoja.

Ehdotettavassa pykälässä tiedonsaantioikeus on rajoitettu koskemaan valvonnan kohdentamiseksi välttämättömiä tietoja. Tietojoukkoihin ei sisältyisi yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja eikä valtiosääntöisesti arvioiden arkaluonteisia henkilötietoja.

Ehdotettavassa pykälässä olisi kysymys pykälässä ehdotettujen rajausten mukaisen tietojoukon luovuttamisesta, eli käytännössä tietoa voitaisi luovuttaa massamuotoisesti tai laajamittaisesti. Valvonnan kohdentamiseksi olisi välttämätöntä, että työsuojeluviranomaisella on oikeus saada tietoa tietojoukkona. Suppeampi määrä ei olisi tarkoituksenmukaista, koska pykälä olisi tarkoitettu käytettäväksi valvonnan kohdentamisessa. Valvonnan kohdentaminen ei ole tehokasta ja tarkoituksenmukaista, mikäli tiedonsaantioikeus olisi rajattu vain yksittäiseen toimijaan, jolloin käytännössä työsuojeluviranomaisen olisi jo ennen tietopyynnön tekemistä tullut päättää kohdistaa valvontaa kyseiseen yksittäiseen yritykseen.

Luovutettavien tietojen määrän ei kuitenkaan voisi arvioida muodostavan riskiä henkilötietojen suojan kannalta. Pykälän mukaan työsuojeluviranomaiselle luovutettaisiin vain valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot ja niissäkin olisi mukana vain vähän henkilötietoja. Luovutettavat henkilötiedot olisi rajattu ehdotetussa pykälässä koskemaan Verohallinnon yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä ja lisäksi mahdollisesti muita välttämättömiä tietoja kyseisten yksikköjen yritys- tai elinkeinotoiminnasta. Valvonnan kohdentamisessa tarpeettomiksi jääneet tiedot olisi tuhottava välittömästi.

Taloudellista asemaa koskevien tietojen suojaamiseksi säädetty verotustietojen salassapito suojaa käytännössä myös verotustietoihin sisältyviä henkilötietoja. Salassapito murrettaisiin kuitenkin yhteiskunnallisesti hyväksyttävistä syistä, eli työperäisen hyväksikäytön, ihmiskaupan ja harmaan talouden torjumiseksi.

Tiedot voisi luovuttaa vain työsuojeluviranomaisen nimenomaisen tietopyynnön perusteella ja rajaten luovutettava tietojoukko tiettyjen rajausperusteiden mukaisesti. Nämä voidaan tulkita tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuiksi rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta koskeviksi yleisiksi edellytyksiksi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttö (1. lakiehdotuksen 4 §, 7 §, ja 8 §, sekä 2., 3. ja 4. lakiehdotus)

Esitykseen sisältyvissä ehdotuksissa (1. lakiehdotuksen 4 §, 7 §, ja 8 §, sekä 2., 3. ja 4. lakiehdotus) olisi kyse tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käytöstä henkilötietojen luovuttamista ja saamista koskevan erityissääntelyn osalta.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että hallituksen esityksessä tulisi erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran käytöstä (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, ja peVL 44/2016 vp, s.4).

Ehdotuksissa tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta (rekisterinpitäjän lakisääteinen velvollisuus), joka mahdollistaa sääntelyliikkumavaran käytön 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Viranomaisen luovuttaessa tietoja omasta aloitteestaan, olisi käsittelyperusteena puolestaan 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukainen julkisen vallan käyttäminen. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi sellaisessa käsittelyssä, joka tehdään (6 artiklan) 1 kohdan c ja e alakohdan noudattamiseksi määrittämällä täsmällisemmin tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely muun muassa muissa erityisissä käsittelytilanteissa siten kuin IX luvussa säädetään. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita ja rekisteröityjen oikeuksien toteutumisesta tulee huolehtia yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukaisesti. Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi on lisäksi säädetty tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa.

Tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn voidaan arvioida olevan välttämätöntä ja oikeasuhtaista niillä tavoiteltuun hyötyyn ja yleisen edun tavoitteeseen nähden. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on tehostaa työperäisen hyväksikäytön, ihmiskaupan ja harmaan talouden

torjuntaa. Rikosseuraamuslaitoksen henkilötietojen käsittelyä koskevissa ehdotuksissa (1. lakiehdotuksen 4 §, 7 §, ja 8 §) puolestaan kysymys on vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta ja vankilaturvallisuuden ylläpitämisestä rikosseuraamusten täytäntöönpanoa koskevien tehtävien hoitamisesta. Ehdotetussa sääntelyssä luovutettavat tiedot on rajattu ehdotetun sääntelyn tavoitteen ja toisaalta tietoja koskevan salassapitointressin mukaisesti vain sellaisiin tietoihin, joiden luovuttaminen on perusteltua tavoiteltuun päämäärään nähden. Tietojen luovuttaminen olisi mahdollista vain toisen viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi.

Viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta säädettäisi riittävän täsmällisesti ja yksityiskohtaisesti lailla. Tietosuojasetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaan, jos käsittely tapahtuu muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi tiedot on kerätty, käsittelystä tulisi säätää jäsenvaltion sellaisessa lainsäädännössä, joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.

11.1 Säättämisjärjestys

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1301/2021) 4 §:n 4 momentti, 7 §:n 5 momentti, 8 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentin 6 kohta, 2 momentin johdantokappale ja 3 kohta sekä, 36 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä on 16 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 730/2023, ja
lisätään lakiin uusi 16 a § ja 19 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1070/2024, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

4 §

Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän rekisterit

Rikosseuraamusrekisteriin sisältyvät myös tapaaajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävien henkilöiden, vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajan sekä asioijien henkilötietoja sisältävät tiedot.

7 §

Tietojen käsittely yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon tehtävissä

Rikoksesta epäillyn ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin saadaan sisällyttää 1–3 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi välttämättömät tiedot rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan lähiomaisen, työnantajan tai muun henkilön nimestä, yhteystiedoista, asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta ja seuraamuksen täytäntöönpanon valmistelun tai suorittamisen kannalta tärkeästä henkilön tilaa taikka olosuhdetta koskevasta tiedosta sekä muista välttämättömistä seikoista.

8 §

Tietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävissä

Vangin tai tutkintavangin tietoihin saadaan sisällyttää 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen sekä laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämättömät tiedot muun vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävän henkilön, vangin tai

tutkintavangin lähiomaisen, työnantajan taikka muun henkilön nimestä, yhteystiedoista, asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon valmistelun tai suorittamisen taikka tutkintavankeuden toimeenpanon kannalta tärkeästä henkilön tilaa tai olosuhdetta koskevasta tiedosta sekä muista välttämättömistä seikoista.

16 §

Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toiselta viranomaiselta rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia, yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa, teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyä ja lähestymiskielloilla suojattavaa koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen rangaistuksen täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevan tehtävän taikka muun Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvan tehtävän hoitamista varten, seuraavasti:

6) poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Maahanmuuttovirastolta tieto rikoksesta epäillyn, tuomitun, vangin, tutkintavangin, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tai valvottuun koevapauteen sijoitetun ulkomaalaisasioiden asiankäsitteilyjärjestelmään rekisteröidyn ulkomaalaisen maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta, maasta poistamista koskevan päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta;

Rikosseuraamuslaitoksella on salassapitosäännösten estämättä tietopyynnön yksilöityään ja perusteltuaan oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta sekä muilta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:ssä tarkoitetuilta tiedonantovelvollisilta:

3) tuomitun, vangin, tutkintavangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaali-, terveydenhuolto- ja kuntoutuspalveluiden käytöstä, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihdeongelmasta ja päihdehoidon palveluiden käytöstä, lähisuhdeväkivallasta ja edunvalvonta-asioista näiden seikkojen huomioon ottamiseksi vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa, elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamisessa sekä vapautumisen valmistelussa.

16 a §

Oikeus pyytää lausunto yrityksen tai muun yhteisön soveltuvuudesta

Rikosseuraamuslaitos voi pyytää keskusrikospoliisilta lausuntoa vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi tai toimintavelvollisuuspaikaksi ehdotetun yrityksen tai muun yhteisön mahdollisista yhteyksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen sen selvittämiseksi, onko yritys tai muu yhteisö soveltuva vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi tai toimintavelvollisuuspaikaksi.

19 §

Tietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos saa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille tiedot, jotka koskevat vangin yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen, jos tiedot ovat tarpeen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.

36 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi, mitä rikosasioiden tietosuojalaissa, tietosuoja-asetuksessa sekä tietosuojalaissa säädetään, rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestykselle ja turvallisuudelle taikka Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan tai jonkun muun turvallisuudelle. Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rikosseuraamusrekisterin sisältämiin 7 §:n 6 momentissa tarkoitettuihin kirjallista suostumusta ja mielipiteen selvittämistä koskeviin tietoihin, 16 a §:ssä tarkoitettuihin lausuntopyynnön tai lausunnon tietoihin eikä 11 §:ssä tarkoitetun turvallisuustietorekisterin tietoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ulosottokaaren 1 luvun 26 §:n ja 3 luvun 72 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 1 luvun 26 §:n 3 kohta ja 3 luvun 72 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat laissa 340/2020
seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

26 §

Rekisterin tietosisältö

Ulosottorekisteriin saadaan kerätä ja tallettaa:

3) asianosaiselta, viranomaiselta tai sivulliselta saatuja ja ulosottoviranomaisen muulla tavoin hankkimia ulosottoasiaan liittyviä tietoja, mukaan lukien ulosmittaukseen vaikuttavat välttämättömät tiedot velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista (*erityistiedot*);

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

72 §

Oma-aloitteinen tietojen antaminen

Ulosottomies saa sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään, salassapitosäännösten estämättä omasta aloitteestaan antaa 70 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten tietoja, joiden voidaan epäillä liittyvän seuraaviin rikoksiin, jos tiedot ovat välttämättömiä asian saattamiseksi kyseisen viranomaisen tietoon:

- 1) ulosottomenettelyssä tehty rikos;
- 2) täytäntöönpanon tuloksen olennaisesti vaarantava rikos;
- 3) kirjanpitorikos;
- 4) työsyryjintä, kiskonta työelämässä, törkeä kiskonta työelämässä, kiskonta tai ihmiskauppa; tai
- 5) muu kuin 1–4 kohdassa tarkoitettu rikos, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 18 §:n 1 momentin 15 kohta, sellaisena kuin se on laissa 275/2025, sekä
lisätään 18 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1108/2006, 504/2008, 525/2009, 499/2015, 1146/2015, 529/2017, 1128/2017, 22/2018, 228/2019, 723/2019, 865/2019, 287/2021 ja 275/2025, uusi 16 ja 17 kohta
seuraavasti:

18 §

Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen

Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

15) Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisista verovalvonnassa tai muutoin havaituista tiedoista, jotka ovat tarpeellisia tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamisessa;

16) työsuojeluviranomaiselle verovalvonnassa havaittuja tietoja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen, työolosuhteiden sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi, jos tiedot ovat välttämättömiä asian saattamiseksi työsuojeluviranomaisen tietoon;

17) esitutkintaviranomaiselle tietoja, joiden voidaan epäillä liittyvän työsyRJintään, kiskontaan työelämässä, törkeään kiskontaan työelämässä, kiskontaan tai ihmiskauppaan, jos tiedot ovat välttämättömiä epäilyn saattamiseksi kyseisen viranomaisen tietoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 4 c §, sellaisena kuin se on laissa 1418/2016, seuraavasti:

4 c §

Oikeus saada tietojoukko viranomaiselta ja muulta julkista tehtävää hoitavalta

Työsuojeluviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain noudattamisen valvonnan kohdentamiseksi seuraavat tietojoukot:

1) Verohallinnolta yksilöintitiedot ja muut mainitun lain noudattamisen valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä:

- a) joilla ei ole verovelasta Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä;
- b) jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteitaan; tai
- c) joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä;

2) Eläketurvakeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä, joiden Eläketurvakeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin eläkevakuuttamisvelvollisuutensa;

3) Tapaturmavakuutuskeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä, joiden Tapaturmavakuutuskeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin tapaturmavakuuttamisvelvollisuutensa.

Lisäksi työsuojeluviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötieto-järjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä:

1) jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteitaan; tai

2) joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä.

Verohallinnon luovuttamaan tietojoukkoon sisältyviin yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä koskeviin muihin kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin valvonnan kohdentamiseksi välttämättömiin tietoihin voi kuulua sellaisten henkilöiden yksilöintitiedot, jotka Verohallinnon mukaan omistavat yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivät yksiköt.

Työsuojeluviranomaisen on rajattava tietoa koskevassa pyynnössään tietojoukkoa yhteistyössä Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen tai Tapaturmavakuutuskeskuksen kanssa. Tietojoukkoa on rajattava yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön oikeudellisella muodolla, maantieteellisellä alueella, aikajaksolla ja toimialalla. Verohallinnon luovuttamaa tietojoukkoa on rajattava myös yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön verovelkaa koskevilla tiedoilla, palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyvien verolainsäädännössä tarkoitettujen velvoitteiden laiminlyöntiä koskevilla tiedoilla tai liikevaihtoa ja toimintaa koskevilla tiedoilla.

Työsuojeluviranomaisen on tuhottava valvonnan kohdentamisessa tarpeettomiksi jääneet tiedot välittömästi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 15.1.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1301/2021) 4 §:n 4 momentti, 7 §:n 5 momentti, 8 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentin 6 kohta, 2 momentin johdantokappale ja 3 kohta sekä, 36 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä on 16 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 730/2023, ja
lisätään lakiin uusi 16 a § ja 19 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1070/2024, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

*Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän
rekisterit*

*Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmän
rekisterit*

Rikosseuraamusrekisteriin sisältyvät myös
tapaajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin
yhteyttä pitävien henkilöiden sekä asioijien
henkilötietoja sisältävät tiedot.

Rikosseuraamusrekisteriin sisältyvät myös
tapaajien, muiden vankiin tai tutkintavankiin
yhteyttä pitävien henkilöiden, *vangin tai
yhdyskuntaseuraamusta suorittavan
työnantajan* sekä asioijien henkilötietoja
sisältävät tiedot.

7 §

7 §

*Tietojen käsittely yhdyskuntaseuraamusten
täytäntöönpanon tehtävissä*

*Tietojen käsittely yhdyskuntaseuraamusten
täytäntöönpanon tehtävissä*

Rikoksesta epäillyn ja
yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin
saadaan sisällyttää 1–3 momentissa
tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi
välttämättömät tiedot rikoksesta epäillyn tai
yhdyskuntaseuraamusta suorittavan
lähiomaisen tai muun henkilön nimestä,

Rikoksesta epäillyn ja
yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin
saadaan sisällyttää 1–3 momentissa
tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi
välttämättömät tiedot rikoksesta epäillyn tai
yhdyskuntaseuraamusta suorittavan
lähiomaisen, *työnantajan* tai muun henkilön

Voimassa oleva laki

yhteystiedoista, asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta ja seuraamuksen täytäntöönpanon valmistelun tai suorittamisen kannalta tärkeästä henkilön tilaa taikka olosuhdetta koskevasta tiedosta sekä muista välttämättömistä seikoista.

8 §

Tietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävissä

Vangin tai tutkintavangin tietoihin saadaan sisällyttää 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen sekä laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämättömät tiedot muun vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävän henkilön, vangin tai tutkintavangin lähiomaisen taikka muun henkilön nimestä, yhteystiedoista, asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon valmistelun tai suorittamisen taikka tutkintavankeuden toimeenpanon kannalta tärkeästä henkilön tilaa tai olosuhdetta koskevasta tiedosta sekä muista välttämättömistä seikoista.

16 §

Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toiselta viranomaiselta rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia, yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa, teknisesti valvottuun lähestymiskielloon määrättyä ja lähestymiskiellolla suojattavaa koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen rangaistuksen täytäntöönpanoa tai

Ehdotus

nimestä, yhteystiedoista, asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta ja seuraamuksen täytäntöönpanon valmistelun tai suorittamisen kannalta tärkeästä henkilön tilaa taikka olosuhdetta koskevasta tiedosta sekä muista välttämättömistä seikoista.

8 §

Tietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävissä

Vangin tai tutkintavangin tietoihin saadaan sisällyttää 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen sekä laitosjärjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämättömät tiedot muun vankiin tai tutkintavankiin yhteyttä pitävän henkilön, vangin tai tutkintavangin lähiomaisen, *työnantajan* taikka muun henkilön nimestä, yhteystiedoista, asioiden käsittelemiseen liittyvästä asemasta ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon valmistelun tai suorittamisen taikka tutkintavankeuden toimeenpanon kannalta tärkeästä henkilön tilaa tai olosuhdetta koskevasta tiedosta sekä muista välttämättömistä seikoista.

16 §

Oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta ja tiedonantovelvollisilta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toiselta viranomaiselta rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, tutkintavankia, yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa, teknisesti valvottuun lähestymiskielloon määrättyä ja lähestymiskiellolla suojattavaa koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen rangaistuksen täytäntöönpanoa tai

tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevan tehtävän taikka muun Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvan tehtävän hoitamista varten, seuraavasti:

tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevan tehtävän taikka muun Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvan tehtävän hoitamista varten, seuraavasti:

6) poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Maahanmuuttovirastolta tieto rikoksesta epäillyn, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tai valvottuun koevapauteen sijoitetun ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään rekisteröidyn ulkomaalaisen maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta, maasta poistamista koskevan päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta;

6) poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Maahanmuuttovirastolta tieto rikoksesta epäillyn, *tuomitun, vangin, tutkintavangin*, yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tai valvottuun koevapauteen sijoitetun ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään rekisteröidyn ulkomaalaisen maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta, maasta poistamista koskevan päätöksen toimeenpanosta sekä maahantulokiellosta ja sen pituudesta;

Rikosseuraamuslaitoksella on salassapitosäännösten estämättä tietopyynnön yksilöityään ja perusteltuaan oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot *kunnan* sosiaali- ja terveysviranomaisilta sekä muilta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:ssä tarkoitetuilta tiedonantovelvollisilta:

Rikosseuraamuslaitoksella on salassapitosäännösten estämättä tietopyynnön yksilöityään ja perusteltuaan oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta sekä muilta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:ssä tarkoitetuilta tiedonantovelvollisilta:

3) vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaali-, terveydenhuolto- ja kuntoutuspalveluiden käytöstä, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihdeongelmasta ja päihdehuollon palveluiden käytöstä, lähisuhdeväkivallasta ja edunvalvonta-asioista näiden seikkojen huomioon ottamiseksi vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa, elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamisessa sekä vapautumisen valmistelussa.

3) *tuomitun, vangin, tutkintavangin* tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaali-, terveydenhuolto- ja kuntoutuspalveluiden käytöstä, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihdeongelmasta ja päihdehoidon palveluiden käytöstä, lähisuhdeväkivallasta ja edunvalvonta-asioista näiden seikkojen huomioon ottamiseksi vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanossa, elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävien tukitoimien yhteensovittamisessa sekä vapautumisen valmistelussa.

(uusi)

16 a §

Oikeus pyytää lausunto yrityksen tai muun yhteisön soveltuvuudesta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Rikosseuraamuslaitos voi pyytää keskusrikospoliisilta lausuntoa vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi tai toimintavelvollisuuspaikaksi ehdotetun yrityksen tai muun yhteisön mahdollisista yhteyksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen sen selvittämiseksi, onko yritys tai muu yhteisö soveltuva vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan työnantajaksi tai toimintavelvollisuuspaikaksi.

19 §

19 §

Tietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

(uusi)

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos saa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille tiedot, jotka koskevat vangin yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen, jos tiedot ovat tarpeen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.

36 §

36 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi, mitä rikosasioiden tietosuojalaissa, tietosuoja-asetuksessa sekä tietosuojalaissa säädetään, rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestykselle ja turvallisuudelle taikka Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan tai jonkun muun turvallisuudelle. Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rikosseuraamusrekisterin sisältämiin 7 §:n 6 momentissa tarkoitettuihin kirjallista suostumusta ja mielipiteen selvittämistä

Sen lisäksi, mitä rikosasioiden tietosuojalaissa, tietosuoja-asetuksessa sekä tietosuojalaissa säädetään, rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka Rikosseuraamuslaitoksen yksikön järjestykselle ja turvallisuudelle taikka Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan tai jonkun muun turvallisuudelle. Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rikosseuraamusrekisterin sisältämiin 7 §:n 6 momentissa tarkoitettuihin kirjallista suostumusta ja mielipiteen selvittämistä koskeviin tietoihin, 16 a §:ssä tarkoitettuihin

Voimassa oleva laki

koskeviin tietoihin eikä 11 §:ssä tarkoitetun turvallisuustietorekisterin tietoihin.

Ehdotus

lausuntopyynnön tai lausunnon tietoihin eikä 11 §:ssä tarkoitetun turvallisuustietorekisterin tietoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ulosottokaaren 1 luvun 26 §:n ja 3 luvun 72 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 1 luvun 26 §:n 3 kohta ja 3 luvun 72 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat laissa 340/2020,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

26 §

26 §

Rekisterin tietosisältö

Rekisterin tietosisältö

Ulosottorekisteriin saadaan kerätä ja
tallettaa:

Ulosottorekisteriin saadaan kerätä ja
tallettaa:

3) asianosaiselta tai sivulliselta saatuja ja
ulosottoviranomaisen muulla tavoin
hankkimia ulosottoasiaan liittyviä tietoja,
mukaan lukien ulosmittaukseen vaikuttavat
välttämättömät tiedot velallisen saamista
sosiaalihuollon etuuksista (*erityistiedot*);

3) asianosaiselta, *viranomaiselta* tai
sivulliselta saatuja ja ulosottoviranomaisen
muulla tavoin hankkimia ulosottoasiaan
liittyviä tietoja, mukaan lukien
ulosmittaukseen vaikuttavat välttämättömät
tiedot velallisen saamista sosiaalihuollon
etuuksista (*erityistiedot*);

3 luku

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

Yleiset menettelysäännökset

72 §

72 §

Oma-aloitteinen tietojen antaminen

Oma-aloitteinen tietojen antaminen

Ulosottomies saa sen lisäksi, mitä
viranomaisten toiminnan julkisuudesta
annetussa laissa tai muussa laissa säädetään,
salassapitosäännösten estämättä omasta
aloitteestaan luovuttaa tietoja 70 §:n 1
momentin 1 kohdassa tarkoitetulle

Ulosottomies saa sen lisäksi, mitä
viranomaisten toiminnan julkisuudesta
annetussa laissa tai muussa laissa säädetään,
salassapitosäännösten estämättä omasta
aloitteestaan antaa 70 §:n 1 momentin 1
kohdassa tarkoitetulle viranomaiselle siinä

Voimassa oleva laki

viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseessä olevan viranomaisen tehtävän hoitamiseksi, ja on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen:

- 1) ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen;
- 2) täytäntöönpanon tuloksen olennaisesti vaarantavaan rikokseen;
- 3) kirjanpitorikokseen; tai

4) muuhun kuin 1–3 kohdassa tarkoitettuun rikokseen, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta.

Ehdotus

mainittua tarkoitusta varten tietoja, joiden voidaan epäillä liittyvän seuraaviin rikoksiin, jos tiedot ovat välttämättömiä asian saattamiseksi kyseisen viranomaisen tietoon:

- 1) ulosottomenettelyssä tehty rikos;
 - 2) täytäntöönpanon tuloksen olennaisesti vaarantava rikos;
 - 3) kirjanpitorikos;
 - 4) *työsyRJintä, kiskonta työelämässä, törkeä kiskonta työelämässä, kiskonta tai ihmiskauppa; tai*
 - 5) muu kuin 1–4 kohdassa tarkoitettu rikos, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta.
- _____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 18 §:n 1 momentin 15 kohta, sellaisena kuin se on laissa 275/2025, sekä
lisätään 18 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1108/2006, 504/2008, 525/2009, 499/2015, 1146/2015, 529/2017, 1128/2017, 22/2018, 228/2019, 723/2019, 865/2019, 287/2021 ja 275/2025, uusi 16 ja 17 kohta
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

18 §

*Verohallinnon oikeus tietojen oma-
aloitteiseen antamiseen*

*Verohallinnon oikeus tietojen oma-
aloitteiseen antamiseen*

Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

15) Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisista verovalvonnassa tai muutoin havaituista tiedoista, jotka ovat tarpeellisia tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamisessa.

(uusi)

15) Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisista verovalvonnassa tai muutoin havaituista tiedoista, jotka ovat tarpeellisia tosiasiallisia edunsaajia koskevien rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden varmentamisessa;

16) työsuojeluviranomaiselle verovalvonnassa havaittuja tietoja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen, työolosuhteiden sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi, jos tiedot ovat välttämättömiä asian saattamiseksi työsuojeluviranomaisen tietoon;

(uusi)

17) esitutkintaviranomaiselle tietoja, joiden voidaan epäillä liittyvän työsyRJintään, kiskontaan työelämässä, törkeään kiskontaan työelämässä, kiskontaan tai ihmiskauppaan, jos tiedot ovat välttämättömiä epäilyn saattamiseksi kyseisen viranomaisen tietoon.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

4.

Laki

työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 4 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 4 c §, sellaisena kuin se on laissa 1418/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 c §

Oikeus saada tietojoukko viranomaiselta ja muulta julkista tehtävää hoitavalta

Työsuojeluviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain valvonnan kohdentamiseksi seuraavat tietojoukot:

1) Verohallinnolta yksilöintitiedot ja verovelan määrää koskevat tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä, joilla ei ole verovelasta Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä;

2) Eläketurvakeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä, joiden Eläketurvakeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin eläkevakuuttamisvelvollisuutensa;

3) Tapaturmavakuutuskeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja

4 c §

Oikeus saada tietojoukko viranomaiselta ja muulta julkista tehtävää hoitavalta

Työsuojeluviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain *noudattamisen* valvonnan kohdentamiseksi seuraavat tietojoukot:

1) Verohallinnolta yksilöintitiedot ja *muut mainitun lain noudattamisen valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä;*

a) joilla ei ole verovelasta Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä;

b) jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteitaan; tai

c) joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä;

2) Eläketurvakeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivästä yksiköistä, joiden Eläketurvakeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin eläkevakuuttamisvelvollisuutensa;

yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä, joiden Tapaturmavakuutuskeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin tapaturmavakuuttamisvelvollisuutensa.

3) Tapaturmavakuutuskeskukselta yksilöintitiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä, joiden Tapaturmavakuutuskeskus on valvonnassaan todennut laiminlyöneen täysin tapaturmavakuuttamisvelvollisuutensa

Lisäksi työsuojeluviranomaisella on oikeus saada salassapitosäynnösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseksi Verohallinnolta yksilöintitiedot ja muut työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä:

1) jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteitaan; tai

2) joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä.

Verohallinnon luovuttamaan tietojoukkoon sisältyviin yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä koskeviin muihin kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin valvonnan kohdentamiseksi välttämättömiin tietoihin voi kuulua sellaisten henkilöiden yksilöintitiedot, jotka Verohallinnon mukaan omistavat yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröivät yksiköt.

Työsuojeluviranomaisen on rajattava tietoa koskevassa pyynnössään tietojoukkoa yhteistyössä Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen tai Tapaturmavakuutuskeskuksen kanssa. Tietojoukkoa on rajattava yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön oikeudellisella muodolla, maantieteellisellä alueella, aikajaksolla ja toimialalla. Verohallinnon luovuttamaa tietojoukkoa on rajattava myös yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön verovelkaa koskevilla tiedoilla,

Tietojoukon rajaamiseksi työsuojeluviranomaisen on määriteltävä yhteistyössä Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen ja Tapaturmavakuutuskeskuksen kanssa yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön oikeudellinen muoto, maantieteellinen alue, aikajakso ja toimiala, joita tietopyyntö koskee. Verohallinnolle osoitetussa tietopyynnössä on lisäksi määriteltävä verovelan määrä.

Voimassa oleva laki

Valvonnan kohdentamisessa tarpeettomiksi jääneet tiedot on hävitettävä välittömästi.

Ehdotus

palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyvien verolainsäädännössä tarkoitettujen velvoitteiden laiminlyöntiä koskevilla tiedoilla tai liikevaihtoa ja toimintaa koskevilla tiedoilla.

Työsuojeluviranomaisen on tuhottava valvonnan kohdentamisessa tarpeettomiksi jääneet tiedot välittömästi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. .